

Ἡ μελέτη γιά ἓνα τμήμα τῆς παραλιακῆς ζώνης τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου

τῶν Christopher Alexander, Ἄρτεμης Ἀννίνου καί Hansjoachim Neis

Σέ αὐτό τό ἄρθρο θά ἐξηγήσουμε πῶς ἐκδηλώνεται ἡ ὁλότητα στόν ἀστικό σχεδιασμό. Θά δείξουμε πῶς δημιουργεῖται ἓνα αὐξανόμενο ὅλον, μέ τί μοιάζει, συγκεκριμένα στήν περίπτωση μιᾶς δεδομένης ἀστικής περιοχῆς, καί πῶς ἡ ὁλότητα ἐμφανίζεται τμηματικά στίς διάφορες κλίμακες.

Θά περιγράψουμε ἓνα πρόσφατο πείραμα στό ὁποῖο προσπαθήσαμε νά καθορίσουμε ἓνα εἶδος διαδικασίας γιά τήν παραγωγή τοῦ ἀστικοῦ χώρου, πού νά βασίζεται στίς ἀρχές καί στούς κανόνες πού παρουσιάστηκαν στό προηγούμενο ἄρθρο μας «Ἡ ὁλότητα στή δομή τῆς πόλης» καί νά εἶναι σέ θέση νά δημιουργήσει ἓνα αὐξανόμενο ὅλον σέ μεγάλη κλίμακα μέσα σέ μιά μεγάλη πόλη.

Τό πείραμα, γιά τό ὁποῖο χρησιμοποιήθηκε ἡ μέθοδος τῆς προσομοίωσης, ἔγινε σέ μιά περιοχή τῆς παραλιακῆς ζώνης τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου πού βρίσκεται δίπλα στό κέντρο τῆς πόλης.

Γιά νά δώσουμε μιά πιο ξεκάθαρη ἰδέα γιά τό πῶς οἱ ἀρχές πού περιγράφηκαν στό προηγούμενο ἄρθρο χρησιμοποιήθηκαν γιά τή δημιουργία ἓνος αὐξανόμενου συνόλου, θά περιγράψουμε συνοπτικά πῶς οἱ κύριες δομές τῆς περιοχῆς ἐμφανίστηκαν διαδοχικά καί ποιά ἦταν ἡ συμβολή τῶν μεμονωμένων κτιρίων στόν σχηματισμό τῶν εὐρύτερων

Μετάφραση Λεωνίδα Πάκα

αὐτῶν δομῶν. Μετά, θά πάρουμε μιά συγκεκριμένη εὐρύτερη ἀστική δομή καί θά τήν παρουσιάσουμε μέ τή μορφή μιᾶς ἀφήγησης πού θά παρουσιάζει τή δυναμική ἱστορία τοῦ σχηματισμοῦ τῆς μέσα ἀπό τή σταδιακή τοποθέτηση τῶν κτιρίων, καθώς αὐτά γεννιοῦνταν μέσα ἀπό τή διαδικασία τῆς προσομοίωσης, καί θά περιγράψει τά διάφορα συγκεκριμένα γεγονότα πού συνέβησαν κατά τή διάρκεια τοῦ πειράματος, ὥστε νά δοθεῖ μιά σαφῆς εἰκόνα τῆς φύσης τῶν κανόνων καί τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο λειτούργησαν.

Βασικές παραδοχές γιά τή μελέτη

Γιά τή μελέτη μας χρησιμοποιήσαμε μιά περιοχή τῆς παραλιακῆς ζώνης τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου, πού ἐπρόκειτο νά διαμορφωθεί καί νά ἀνοικοδομηθεῖ. Ἡ μελέτη γιά τήν περιοχή βρισκόταν ὑπό ἐκπόνηση στό Τμήμα Πολεοδομικοῦ Σχεδιασμοῦ τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου (San Francisco Planning Department). Στή μελέτη αὐτή συμμετείχε καί μιά εἰδική συμβουλευτική ἐπιτροπή (North East Waterfront Advisory Committee). Ὅρισμένα μέλη αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς εἶχαν τήν αἴσθηση ὅτι ἡ ὅλη μελέτη παραῆταν προσανατολισμένη σέ ἐμπορικές δραστηριότητες μεγάλης κλίμακας, ἀπευθυνόμενες στόν τουρισμό. Κατά συνέπεια, μᾶς ἐνθάρρυναν νά ἐτοιμάσουμε μιά ἐναλλακτική μελέτη στήν ὁποία παρουσιάσαμε μιά πιο οἰκεία προοπτική γιά τήν περιο-

χή, προσανατολισμένη περισσότερο πρὸς τήν ἔννοια τῆς γειτονιάς, ὅπου κατοικία, καταστήματα, βιοτεχνίες, δημόσια κτίρια καί δημόσιος ὑπαίθριος χώρος συμπλέκονταν μέ πολύ πιο πλούσιο τρόπο γιά νά παραγάγουν ἓνα περιβάλλον ἀντάξιο αὐτῆς τῆς ἐνδυνάμει πολύ ὁμορφῆς περιοχῆς (εἰκ. 1).

Ὅσον ἀφορᾷ τό πείραμα, κάναμε τίς ἀκόλουθες παραδοχές.

1. Τό σύνολο τῆς περιοχῆς περιλάμβανε περίπου 14 ἑκτάρια γῆς. Κάναμε τήν ὑπόθεση ὅτι αὐτή ἡ γῆ θά χτιστεῖ μέ μιά ἀρκετά ψηλή πυκνότητα μέ ὕψη ἀπό τρεῖς ὡς ἕξι ὀρόφους, μέ συνολική κάλυψη 40% καί μέ τό ὑπόλοιπο 60% τῆς γῆς ἀφιερωμένο σέ δρόμους, πάρκα, περάσματα καί αὐλές. Ἔτσι, ὑπολογίσαμε ὅτι ἡ συνολική ἀνοικοδόμηση θά χρειαστεῖ 250.000 τ.μ. χτισμένης ἐπιφάνειας. Πρὸς 600 δολάρια τό τετραγωνικό, αὐτό θά ἀπαιτοῦσε μιά συνολική ἐπένδυση 150 ἑκατομμυρίων δολαρίων.

2. Κάναμε τήν ὑπόθεση ὅτι ἡ ἀνοικοδόμηση θά γίνεῖ σταδιακά, σέ μιά περίοδο περίπου 15 χρόνων, καί κατά συνέπεια

1. Ἡ περιοχή τῆς μελέτης στήν παραλία τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου.

1. The project area on the San Francisco Waterfront.

The San Francisco Waterfront project

by Christopher Alexander, Artemis Anninou and Hansjoachim Neis

In this article we explain the manifestation of wholeness in urban design; we show how a growing whole is created, what this growing whole looks like, specifically, in the case of a particular urban area, and how wholeness emerges piecemeal at different levels of scale.

We describe a recent experiment, in which we tried to define a kind of urban process, based on the principles and the rules described in the previous article "Wholeness in the structure of the city", which would be able to create a growing whole, at a large scale and in a big city.

The experiment has been conducted in an area of the San Francisco Waterfront, adjacent to the downtown area, and it took the form of a simulation.

In order to give a clear idea how the principles described in the previous article were used to create a growing whole, we describe briefly how the major structures of the area emerged in a sequential way, and what the contribution of the buildings were to the formation of the larger structures. Then, we take one particular large structure and present it in the form of a narrative, describing the dynamic history of its formation

through the piecemeal placement of the buildings, as they occurred within the simulation, and depict the various specific

1

events which happened during the course of the simulation, in order to explain the nature of the rules, and the way they worked.

θά απαιτούσε μία δαπάνη 10 εκατομμυρίων δολαρίων περίπου τόν χρόνο (σέ τιμές 1979).

3. Επίσης κάναμε τή βασική παραδοχή ότι ή ανάπτυξη τής περιοχής θά γίνει τμηματικά, πού σημαίνει μέ αρκετά μικρές προσθήκες, άλλες μεγαλύτερες σέ μέγεθος, άλλες μέτριες και μερικές πολύ μικρές, πού κατανέμονται κατά μέγεθος ως εξής:

- 15% μεγάλα κτίρια μέ μέσο κόστος 6,5 εκατομμύρια δολάρια τό καθένα.

- 30% κτίρια μέσου μεγέθους μέ μέσο κόστος 1,25 εκατομμύρια δολάρια τό καθένα.

- 40% μικρά κτίρια μέ μέσο κόστος 250.000 δολάρια τό καθένα.

- 15% μικρές επεμβάσεις μέ μέσο κόστος 30.000 δολάρια ή καθεμιά.

4. Υποθέσαμε ότι ή περιοχή θά αναπτυχθεί σάν περιοχή μικτής χρήσης και ότι τά μεμονωμένα κτίρια θά πρέπει νά περιέχουν χώρους γραφείων, κατοικίας και έμπορίου μέ τίς εξής αναλογίες:

Χρήση	Ποσοστό επιφάνειας επί του συνόλου
Κατοικία	30%
Γραφεία	14%
Έστιατόρια	2%
Είδικό λιανικό έμπόριο	2%
Ξενοδοχεία	5%
Βιοτεχνία	9%
Γενικό λιανικό έμπόριο	3%
Στάθμευση αυτοκινήτων	24%
Κοινοτικές έξυπηρετήσεις	11%

5. Κάναμε επίσης όρισμένες βασικές παραδοχές σχετικά μέ τήν ιδιοκτησία τής γής: α) ότι ή γή δέν μπορεί νά ανήκει σέ ιδιώτες, αλλά ότι όλη ή περιοχή ανήκει στόν Δήμο του Άγ. Φραγκίσκου και νοικιάζεται μέ συμβόλαια 99 έτών στους μεμονωμένους ιδιοκτήτες τών κτιρίων, β) ότι όλόκληρη ή περιοχή βρίσκεται κάτω από τή δικαιοδοσία μιας προσδιορίσιμης «κοινότητας».

6. Υποθέσαμε, τέλος, ότι κάθε βήμα αυτής τής διαδικασίας κατευθύνεται διοικητικά από ένα συμβούλιο πού όρίζεται από τήν κοινότητα. Αυτό σημαίνει ότι κάθε μελέτη πού προτείνεται για προσθήκη καινούριου κτιρίου έρχεται στό συμβούλιο πού έλέγχει πρώτα κατά πόσο συμφωνεί μέ τά στάδια τής διαδικασίας πού προδιαγράφηκε, καθώς και μέ τούς συμφωνημένους κανόνες. Όλόκληρη ή διαδικασία τής προσομοίωσης πού ακολουθήσαμε κατά τή διάρκεια του πειράματος λειτούργησε μέ βάση αυτή τήν παραδοχή.

Τά αποτελέσματα τής διαδικασίας αναπαριστάνονταν, βήμα πός βήμα, σέ ένα πολύ λεπτομερές ξύλινο πρόπλασμα σέ κλίμακα 1:400. Δεκαπέντε αρχιτέκτονες πήραν μέρος στό πείραμα. Καθένας παρήγαγε συνολικά έξι μελέτες μέσα στό υποτιθέμενο χρονικό διάστημα τών 15 χρόνων. Καθώς προχωρούσε ή επεξεργασία κάθε μελέτης, τό ξύλινο πρόπλασμα του κτιρίου προσθέτονταν στό πρόπλασμα τής περιοχής. Έτσι, τό πρόπλασμα τής περιοχής πε-

ριείχε μία ρεαλιστική αναπαράσταση τής πραγματικής πορείας τής αύξησης του αστικού χώρου, όπως θά συνέβαινε μέσα στην περίοδο τών 15 χρόνων, κατά τήν όποία θά χτιζόνταν οι 88 μελέτες πού προτάθηκαν.

Τμηματική αύξηση και ευρύτερες αστικές δομές

Γιά νά αποκτήσει όλότητα ή αστική δομή, είναι σημαντικό ή ανάπτυξη νά συμβαίνει τμηματικά, βήμα βήμα, μέ μεμονωμένες οικοδομικές πράξεις. Παρ' όλα αυτά, σέ μία τμηματική μορφή αύξησης, κάθε μεμονωμένη επέμβαση στον χώρο πρέπει νά συμβάλλει στή δημιουργία μιας ευρύτερης αστικής δομής. Κατά τή

διάρκεια τής μελέτης μας, ή ανάγκη νά δημιουργούμε συγκροτημένη και ολοκληρωμένη αστική δομή, καθοδηγούσε τήν επιλογή και τή συγκεκριμένη τοποθέτηση και διαμόρφωση κάθε ξεχωριστής επέμβασης στον χώρο.

Γιά νά γίνει αυτό απόλυτα κατανοητό, θά κάνουμε μία βήμα πός βήμα ανασκόπηση τής αλληλουχίας τών ενεργειών και τών αποφάσεων πού όδηγησαν στή διαμόρφωση τών πέντε πρώτων μελετών, και θά δούμε έτσι πώς δημιουργούνται οι ευρύτερες δομές, σέ ποιές χρονικές φάσεις τής ανάπτυξης και πώς κάθε μεμονωμένη πράξη ανοικοδόμησης συμβάλλει στή διαμόρφωση αυτών τών μεγαλύτερων δομών.

Μεμονωμένες μελέτες

Ευρύτερες αστικές δομές

1. Η πύλη	συμπληρώνει συγκεκριμενοποιεί υποδεικνύει	τόν σταθμό τών λεωφορείων (πού υπάρχει) — τό πρώτο τμήμα του κεντρικού δρόμου
2. Τό ξενοδοχείο	συμπληρώνει συγκεκριμενοποιεί υποδεικνύει	τή Mission street (πού υπάρχει) τό πρώτο τμήμα του κεντρικού δρόμου τόν δημόσιο κήπο
3. Η αγορά	συμπληρώνει συγκεκριμενοποιεί υποδεικνύει	— τό πρώτο τμήμα του παραλιακού περιπάτου τό πέρασμα για τήν αγορά, τήν προβλήτα για ψάρεμα
4. Τό καφενείο	συμπληρώνει συγκεκριμενοποιεί υποδεικνύει	τό πρώτο τμήμα του κεντρικού δρόμου τόν κήπο τό πέρασμα για τήν αγορά
5. Η κοινοτική τράπεζα	συμπληρώνει συγκεκριμενοποιεί υποδεικνύει	— τό πρώτο τμήμα του κεντρικού δρόμου τό πέρασμα πός τήν παραλία, τόν δρόμο πός τά δυτικά, τή μικρή πλατεία (εικ. 2,3).

Βλέπουμε, λοιπόν, πώς ό,τι μοιάζει σάν μία άπλά τμηματική διαδικασία είναι στην πραγματικότητα μία διαδικασία στην όποία δημιουργούνται διαρκώς όλότητες. Σέ κάθε φάση καινούριες όλότητες υποδεικνύονται, συγκεκριμενοποιούνται και συμπληρώνονται, και ή διαδικασία ανάπτυξης, πού συγκεκριμένα φτιάχνει 88 ξεχωριστά κτίρια, προκαλεί συγχρόνως τή δημιουργία αλληλοκαλυπτόμενων και συμπλεκόμενων μεγαλύτερων όλοτήτων, περίπου 50 στό σύνολό τους, πού μαζί συγκροτούν τή δομή του ευρύτερου όλου και του προσδίδουν ένότητα και συνοχή.

Σέ κάθε φάση τής διαδικασίας, τά άτομα πού ήταν υπεύθυνα για τή δημιουργία τών μεμονωμένων επεμβάσεων στον χώρο είχαν υπόψη τους αυτές τίς ευρύτερες δομές και ενεργούσαν σύμφωνα μέ αυτές. Σέ πολλές περιπτώσεις, οι μεγαλύτερες όλότητες πού εμφανίζονταν ήταν συγκεκριμένα και επώνυμα γνωστές. Σέ μερικές περιπτώσεις, κυρίως κατά τή διάρκεια τών πρώτων φάσεων τής δημιουργίας τους, αυτές οι μεγαλύτερες δομές άπλως διαφαινόταν άμυδρά και χρειάστηκε νά επισημανθούν από τούς ανθρώπους πού συντόνιζαν τή διαδικασία.

Δέν υπάρχει άμφιβολία ότι τό σύστημα

των σταδιακά σχηματιζόμενων ευρύτερων όλοτήτων έπαιξε τόν ουσιαστικότερο ρόλο στή δημιουργία τής τάξης και τής εύρυθμίας στή μεγάλη κλίμακα. Χωρίς τήν εμφάνιση αυτών τών μεγάλων δομών δέν θά είχε γίνει τίποτα.

Αυτό πού τελικά γέννησε τό όλον ήταν ή κοινή επίγνωση τής ύπαρξης τών ευρύτερων δομών και ή διαδικασία τής διαρκούς δημιουργίας πού τίς παρήγαγε άυθόρμητα σάν φυσικό προϊόν, από τήν υπάρχουσα κατάσταση τής ανάπτυξης, σέ κάθε φάση.

Είναι σημαντικό νά υπογραμμίσουμε τό γεγονός πού ήδη έχουμε αναφέρει γενικά, ότι στό ξεκίνημα τής μελέτης, όλες οι ευρύτερες όλότητες πού εμφανίστηκαν σταδιακά κατά τή διάρκεια τής διαδικασίας ήταν άγνωστες. Αυτό, μέ άλλα λόγια, σημαίνει ότι ή εμφάνιση καθεμιάς από αυτές τίς δομές ήταν αποτέλεσμα τής αλληλουχίας τών επεμβάσεων πού είχαν προηγηθεί. Καθεμιά από αυτές τίς μεγάλες δομές προήλθε από ένδείξεις και δυνατότητες πού, μέ τή σειρά τους, δημιουργούνταν από τίς διαντιδράσεις και τίς αλληλοσυσχετίσεις όλοτήτων και κτιρίων τά όποία ήδη υπήρχαν. Έτσι, όπως και σέ κάθε αυξανόμενο όλον, ή άκριβής πορεία τής μελλοντικής εξέλιξης

ήταν καταρχήν άγνωστη και τό «έπόμεινο βήμα», παρόλο πού ύποδεικνυόταν ξεκάθαρα από στοιχεία έμφανιζόμενων ευρύτερων όλοτήτων, παρήγαγε από μόνο του αυτές τις όλότητες, αυθόρμητα, σαν άπόρροια τής ύπάρχουσας κατάστασης.

Άπό αυτή τήν άποψη, κατά συνέπεια, ή διαδικασία πού άκολουθήσαμε είναι έντελώς διαφορετική από κάθε άλλη μορφή σχεδιασμού πού υπήρξε μέχρι τώρα. Άπό τή μιá πλευρά, δέν στηρίζεται σε προσχηματισμένες εικόνες του μέλλοντος, δέν ύπάρχει σε αυτή τήν περίπτωση κατευθυντήριος σχεδιασμός· από τήν άλλη, ό τμηματικός χαρακτήρας τής διαδικασίας δέν έχει καμιά σχέση με τήν τμηματική αύξηση πού συμβαίνει σε συνθήκες «laissez faire». Υπάρχει πάντα, σε κάθε φάση, ή συνείδηση τής αναδυόμενης όλότητας, πού καθοδηγεί και τακτοποιεί όλες τις πράξεις, και αυτή ή όλότητα, πού γεννιέται και όλο-

κληρώνεται, προέρχεται και είναι συνυφασμένη με τήν ίδια τήν αύξηση.

Βλέπουμε λοιπόν πώς οι διάφορες μεμονωμένες πράξεις άνοικοδόμησης, οι 88 μελέτες πού μοιάζουν σαν άνεξάρτητες ενέργειες, δένονται στην πραγματικότητα μεταξύ τους σε έναν ιστό μεγαλύτερων δομών, πού οι ίδιες ύφαινουν, και πού αυτός, με τή σειρά του, έμπνέει τή δημιουργία τους.

Γιά νά τό δούμε αυτό έντελώς ξεκάθαρα, θά τό άντιστρέψουμε, και θά τό θεωρήσουμε από τήν αντίθετη όπτική γωνία. Θά άπαριθμήσουμε δηλαδή τις διάφορες ευρύτερες δομές πού έμφανίστηκαν ή δημιουργήθηκαν κατά τή διάρκεια τής ανάπτυξης, και θά δούμε πώς αυτές οι δομές ξεκίνησαν, συγκεκριμενοποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν με διάφορες ξεχωριστές οικοδομικές ενέργειες. Στην άπαρίθμηση πού ακολουθεί, ή έμφαση είναι στις ευρύτερες άστικές δομές.

Ευρύτερες άστικές δομές

Μεμονωμένες μελέτες

1. Ό κόμβος τής Mission street	ύποδεικνύεται από συγκεκριμενοποιείται από συμπληρώνεται από	τήν πύλη τό ξενοδοχείο —
2. Τό πρώτο τμήμα του κεντρικού δρόμου	ύποδεικνύεται από συγκεκριμενοποιείται από συμπληρώνεται από	τήν πύλη τήν κοινοτική τράπεζα γραφεία, τό καφενεϊο, διαμερίσματα, φράχτες από θάμνους
3. Ό δημόσιος κήπος	ύποδεικνύεται από συγκεκριμενοποιείται από συμπληρώνεται από	τό ξενοδοχείο τό καφενεϊο, διαμερίσματα διαμερίσματα, γραφεία, πέργκολες, τό κτίριο στάθμευσης
4. Η προβλήτα για ψάρεμα	ύποδεικνύεται από συγκεκριμενοποιείται από συμπληρώνεται από	τήν άγορά γραφεία —
5. Ό κόμβος τής άγοράς	ύποδεικνύεται από συγκεκριμενοποιείται από συμπληρώνεται από	τήν άγορά γραφεία, τήν προβλήτα για ψάρεμα —
6. Τό πέραςμα για τήν άγορά	ύποδεικνύεται από συγκεκριμενοποιείται από συμπληρώνεται από	τό καφενεϊο, τήν άγορά γραφεία φράχτες με θάμνους, τή στάση του λεωφορείου
7. Η μικρή πλατεία	ύποδεικνύεται από συγκεκριμενοποιείται από συμπληρώνεται από	τήν κοινοτική τράπεζα τήν κρήνη τό μορφωτικό κέντρο (είκ. 4 και 5).

κήπου και στον σχηματισμό τής πλατείας τής κοινοτικής τράπεζας, πού όλα βρίσκονταν στη βορινή πλευρά του αυτοκινητόδρομου.

Τώρα, όλη ή ενεργητικότητά μας συγκεντρώνεται στό νά βρούμε ποιá θά πρέπει νά είναι ή σωστή ενέργεια σε αυτή τή μοναδική στιγμή, ώστε ή ανάπτυξη νά στηριχτεί στην περιοχή πού ήδη έχει χτιστεί, και νά συνεχιστεί από τήν άλλη πλευρά του αυτοκινητόδρομου. Η ιδέα για μιá κύρια πλατεία, πού θά λειτουργεί συναισθηματικά σαν τήν «καρδιά» τής κοινότητας, είχε έδραιωθεί ήδη από τήν αρχή τής μελέτης. Μόνο όμως αυτή τή συγκεκριμένη στιγμή, πού αντιμετωπίζουμε τή μελλοντική ανάπτυξη του κεντρικού τμήματος όλης τής περιοχής, αρχίζουμε νά αναρωτιόμαστε ποιá είναι ή πιό φυσική θέση για τήν κεντρική πλατεία, προς τήν όποία θά στρέφεται όλόκληρη ή κοινότητα.

Μιά βασική αρχή πού διέπει τή συνθετική μας διαδικασία είναι ότι όλες οι βασικές αποφάσεις του σχεδιασμού πρέπει νά παίρνονται πάνω στον ίδιο τον χώρο τής επέμβασης. Άπό παλαιότερη εμπειρία σε σχεδιαστικές μελέτες, συνειδητοποιήσαμε πώς ή πραγματικότητα του ίδιου του χώρου δέν μπορεί νά αντικατασταθεί με κανένα άλλο μέσο. Διαπιστώσαμε, ότι ό μόνος τρόπος για νά αναγνωρίσει κανείς πραγματικά τις ιδιαιτερότητες, καθώς και τήν ύπάρχουσα δομή όποιουδήποτε χώρου, νά τον σεβαστεί και νά τον φέρει σε μιá ανώτερη βαθμίδα τάξης και εύρυθμίας, είναι νά αφιερώσει ένα μεγάλο μέρος του χρόνου του επιτόπου, νά κατανοήσει βαθιά όλες τις ιδιαίτερες πλευρές του και, τελικά, νά πάρει όλες τις αποφάσεις του σχεδιασμού πάνω στον χώρο τον ίδιο, με πολύ συγκεκριμένο και άκριβη τρόπο.

Έπισκεφθήκαμε τήν περιοχή και βρήκαμε πώς ύπάρχει ένα σημείο πού μιλάει πιό δυνατά από τά άλλα· καθώς στέκεται κανείς σε αυτό τό σημείο, αισθάνεται ότι άγγίζει όλόκληρη τήν περιοχή και ότι είναι φυσικό τό νά φανταστεί τον έαυτό του νά στέκει εκεί, στό πίσω μέρος μιás πλατείας πού έκτείνεται μπροστά του κοιτώντας τον κόλπο και τή γέφυρα.

Ό καλύτερος προσανατολισμός για τήν πλατεία είναι αναπάντεχος. Καθώς κάποιος στέκεται εκεί, ένστικτωδώς στρέφεται προς τον δυτικότερο πυλώνα τής γέφυρας. Είναι ένμέρει ή ίδια ή γέφυρα και ένμέρει ή έπιθυμία νά στραφεί κανείς προς τή μεσημβρία, προς τό φώς και τον ήλιο, πού δημιουργούν τις συνθήκες για τήν τοποθέτηση τής πλατείας.

Η αίσθηση αυτή είναι άναμφισβήτητη, αλλά τό αποτέλεσμα αυτού του ξεκάθαρα μηνύματος πού δεχόμαστε από τον χώρο είναι ότι ή κεντρική πλατεία δέν θά πρέπει νά προσανατολιστεί παράλληλα με κανέναν από τους ύπάρχοντες άξονες του κανάβου, αλλά σε γωνία περίπου 45° ως προς αυτούς, σε μιá γωνία πού μοιάζει περιέργη και πού έχει μιá πολύ μεγάλη και σημαντική επίδραση στό μέλλον τής ανάπτυξης. Είναι

Άπό όλες τις ευρύτερες δομές πού προέκυψαν, θά δώσουμε τώρα μιá λεπτομερή περιγραφή του σχηματισμού τής κεντρικής πλατείας και θά δείξουμε πώς οι διάφοροι κανόνες λειτούργησαν όλοι μαζί, με συγκεκριμένο και συνεπή τρόπο.

Η ανάπτυξη τής κεντρικής πλατείας. Μιά άφήγηση (είκ. 6).

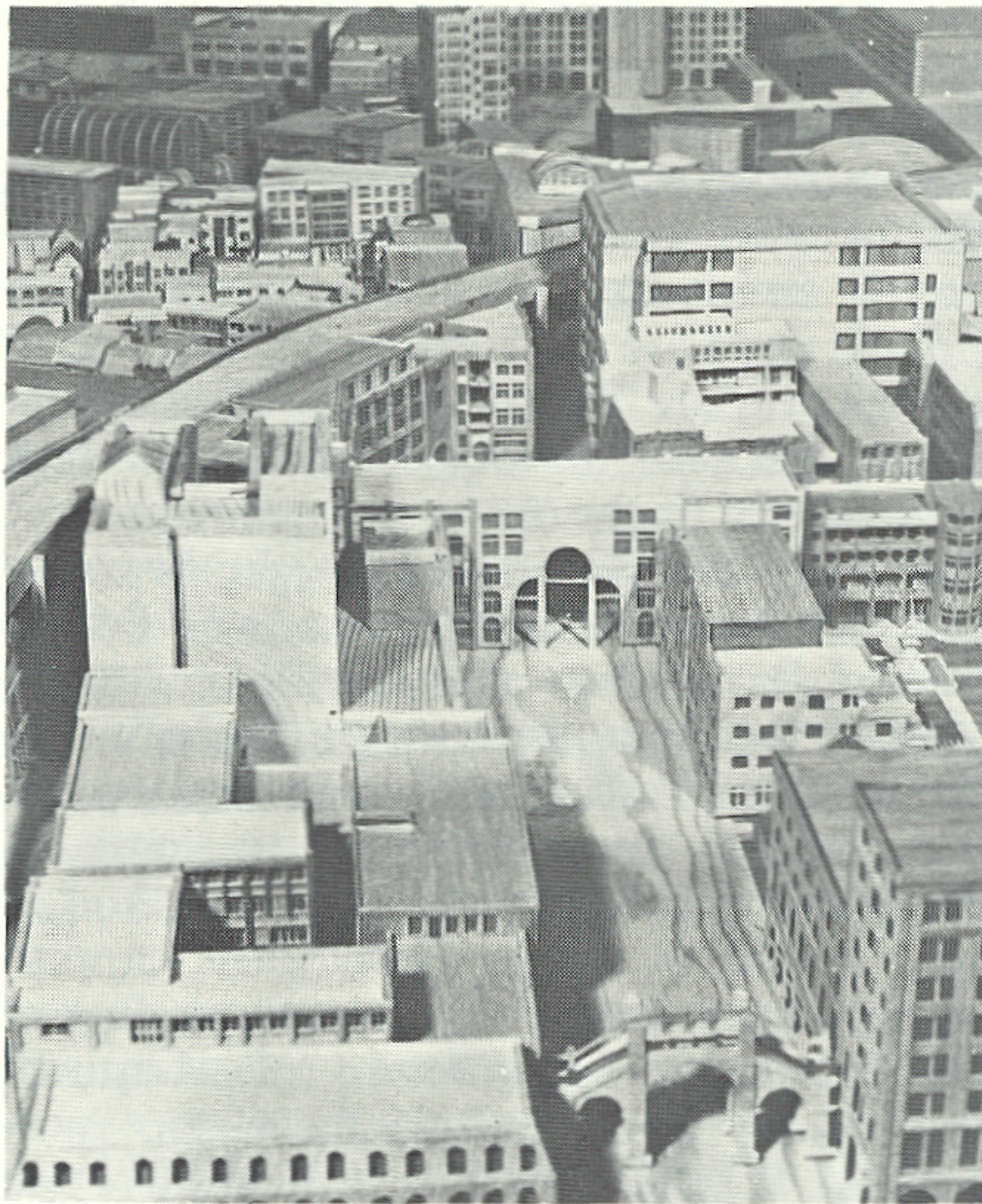
Μπαίνουμε τώρα σε μιá κρίσιμη φάση

στη μελέτη μας για τήν ανάπτυξη μιás περιοχής στην παραλία του Άγ. Φραγκίσκου. Όλοι αισθάνονται πώς αυτή είναι ή κατάλληλη στιγμή για νά έμφανιστεί μιá κύρια, μεγάλη άστική δομή, πού θά δημιουργήσει τό κίνητρο για παραπέρα ανάπτυξη και θά δώσει κάποιον όριστικό και συγκεκριμένο χαρακτήρα σε όλη τήν περιοχή. Μέχρι στιγμής, ή προσοχή μας συγκεντρώθηκε στη διαμόρφωση του πρώτου τμήματος του κεντρικού δρόμου, τή δημιουργία του δημόσιου

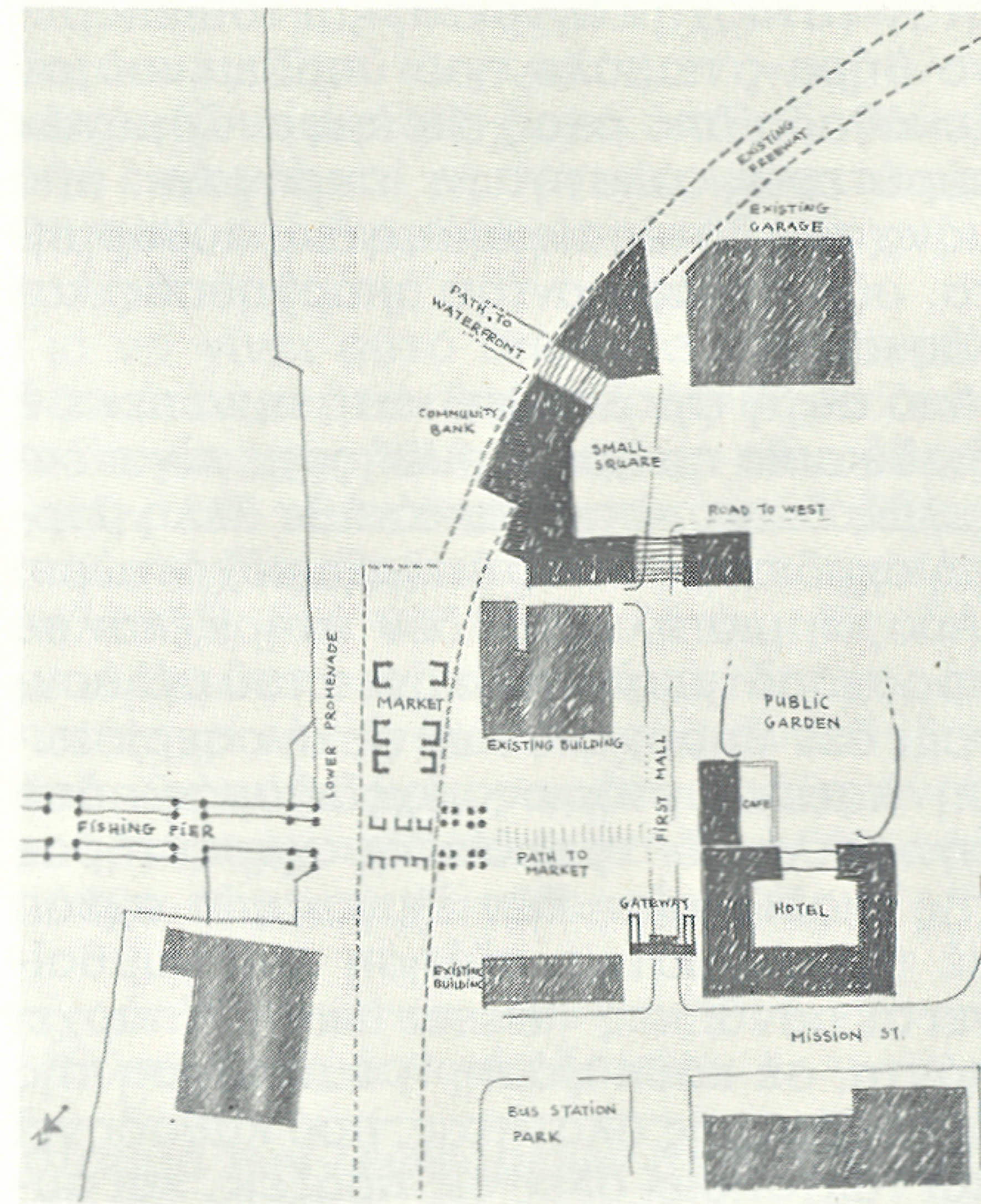
ξεκάθαρο πώς ή συγκεκριμένη αυτή σύλληψη από μόνη της θά παίξει έναν τεράστιο και ασυνήθιστο ρόλο στην όργάνωση της περιοχής.

Άφου αποφασίστηκε χοντρικά ή θέση της κεντρικής πλατείας και ό προσανατολισμός της έλέγχθηκε ξανά και ξανά, τό επόμενο πράγμα πού άπασχολεί τήν ένεργητικότητα μας είναι τό νά αρχίσουμε νά μεταμορφώνουμε τό χοντρικό σχήμα σέ έναν πραγματικό χώρο. Τό έρώτημα πού κυριαρχεί είναι «ποιό είναι τό πιό σωστό πράγμα πού πρέπει νά γίνει τώρα, αυτή τή συγκεκριμένη στιγμή, ώστε ή πλατεία νά πλαστεί ύλικά μέ τόν πιό συγκεκριμένο, συνεπή και άπλό τρόπο».

Ό Carsten προτείνει ένα δημόσιο λουτρό (εικ. 7). Φαντάζεται τό λουτρό σαν ένα έλεύθερο από παντού κτίριο, στό μέσο της μελλοντικής πλατείας νά βλέπει πρός τόν κόλπο. Τό λουτρό δέν είναι άπλως τό πρώτο κτίριο πού θά χτιστεί στην άλλη πλευρά του αυτοκινητόδρομου και τό πρώτο κτίριο πού θά

2

3

2. Η διαμόρφωση της περιοχής όπως φαίνεται από την πύλη από όπου ξεκίνησε ή ανάπτυξη.

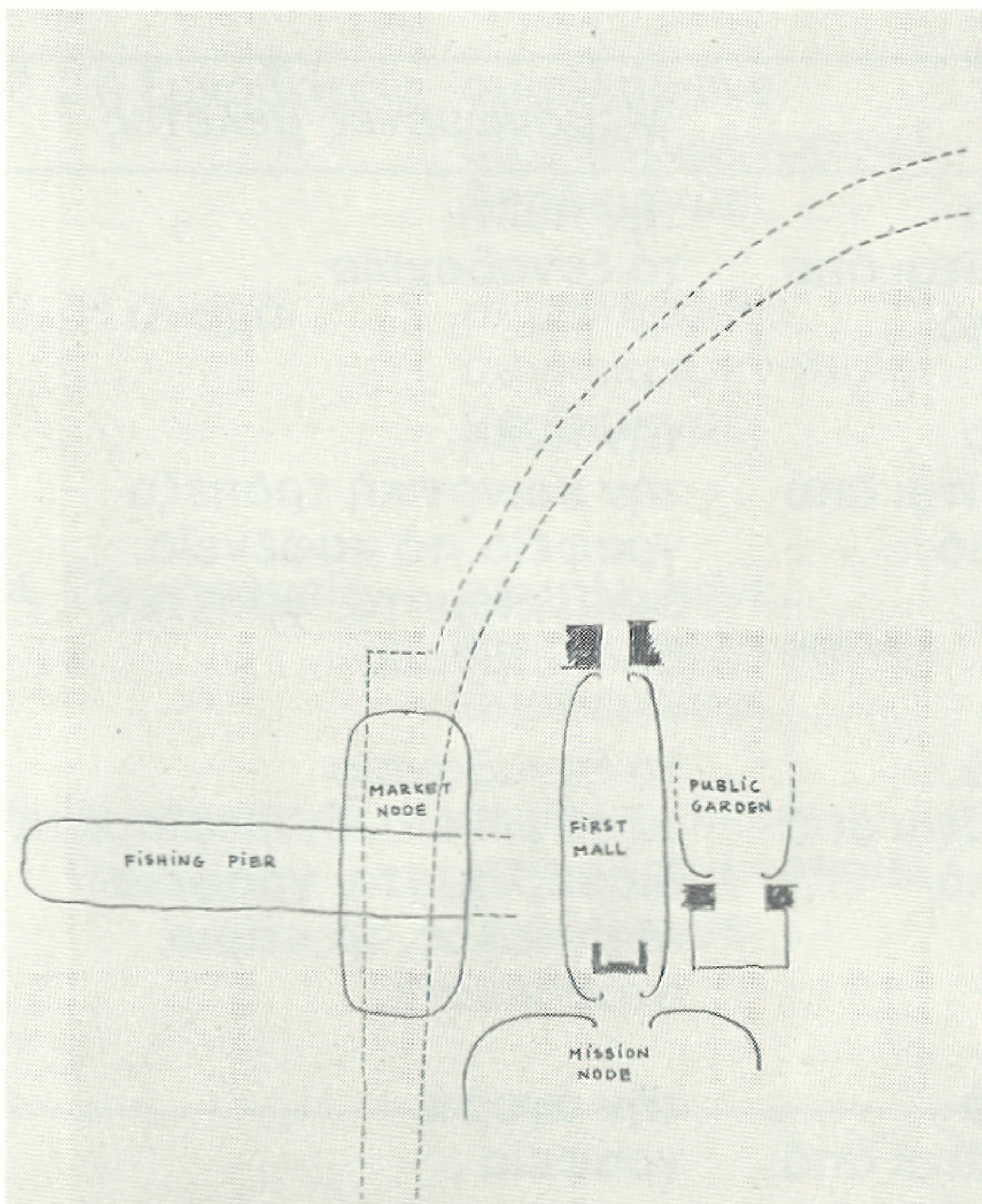
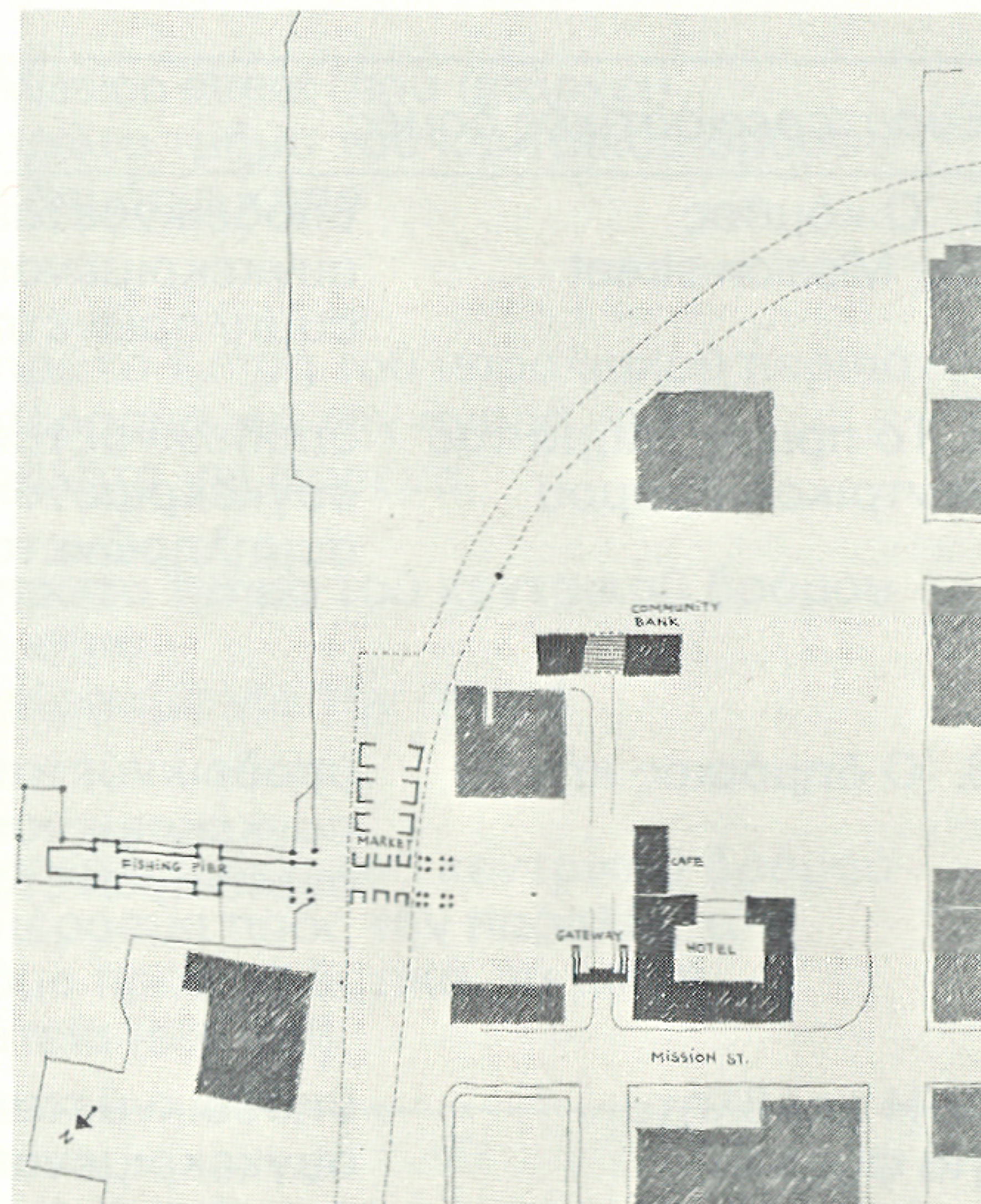
3. Τα πρώτα πέντε κτίρια και ή συμβολή τους στον σχηματισμό ευρύτερων αστικών δομών.

4. Οι σταδιακά εμφανιζόμενες ευρύτερες αστικές δομές όπως δημιουργούνται από τά κτίρια κατά τή διάρκεια της τμηματικής διαδικασίας ανάπτυξης του αστικού χώρου. α. 1η φάση, β. 2η φάση, γ. 3η φάση, δ. 4η φάση, ε. 5η φάση.

5. Η περιοχή στην πλήρη ανάπτυξη της όπως φαίνεται από τή γέφυρα.

6. Η κεντρική πλατεία.

7. Η τοποθέτηση του λουτρού στην κεντρική πλατεία επιδρά στην όργάνωση του χώρου και δημιουργεί τή δυνατότητα για παραπέρα ανάπτυξη ευρύτερων αστικών δομών.

4a
4β4a
4β

2. The project seen in the direction of its growth starting from the gateway.

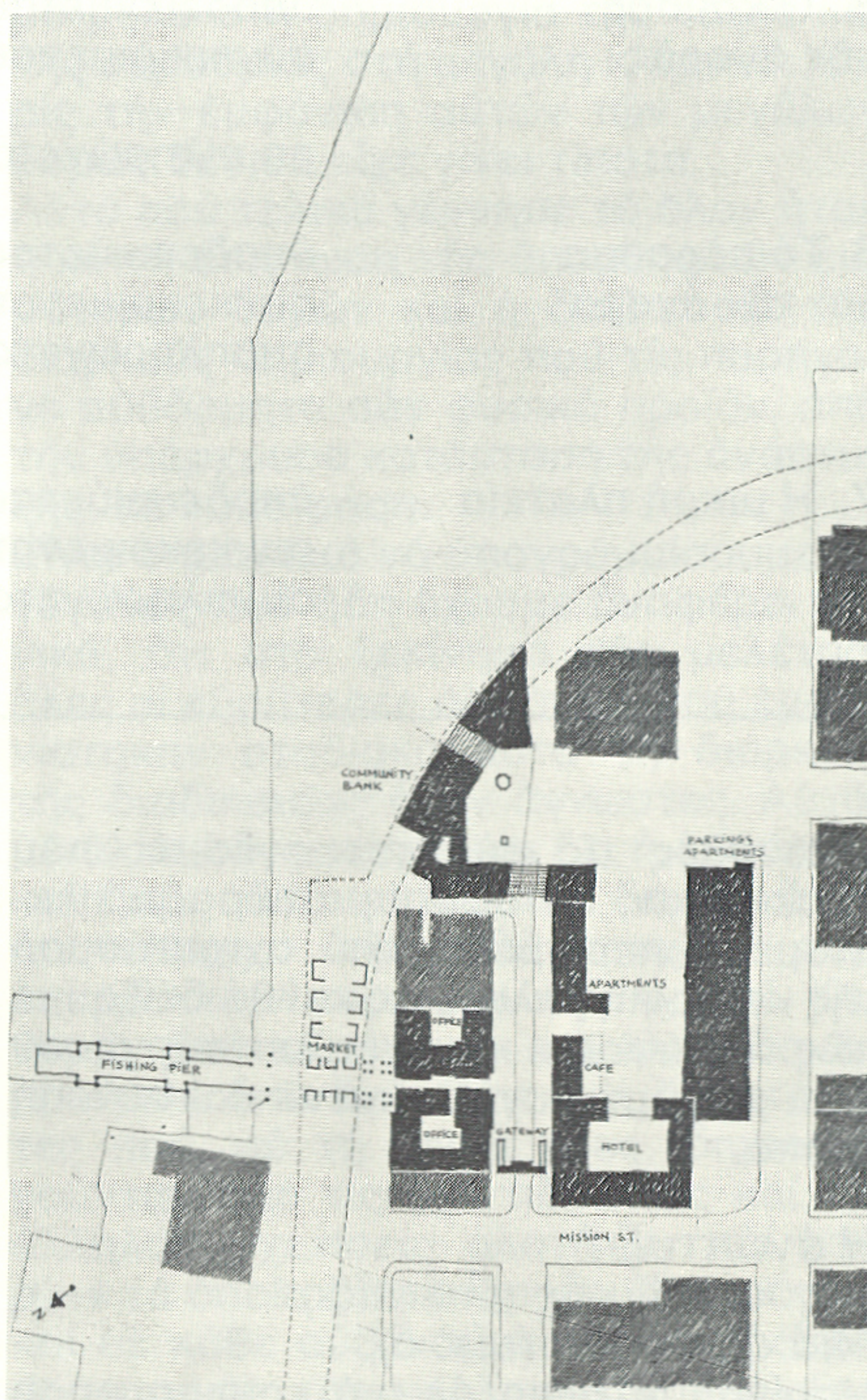
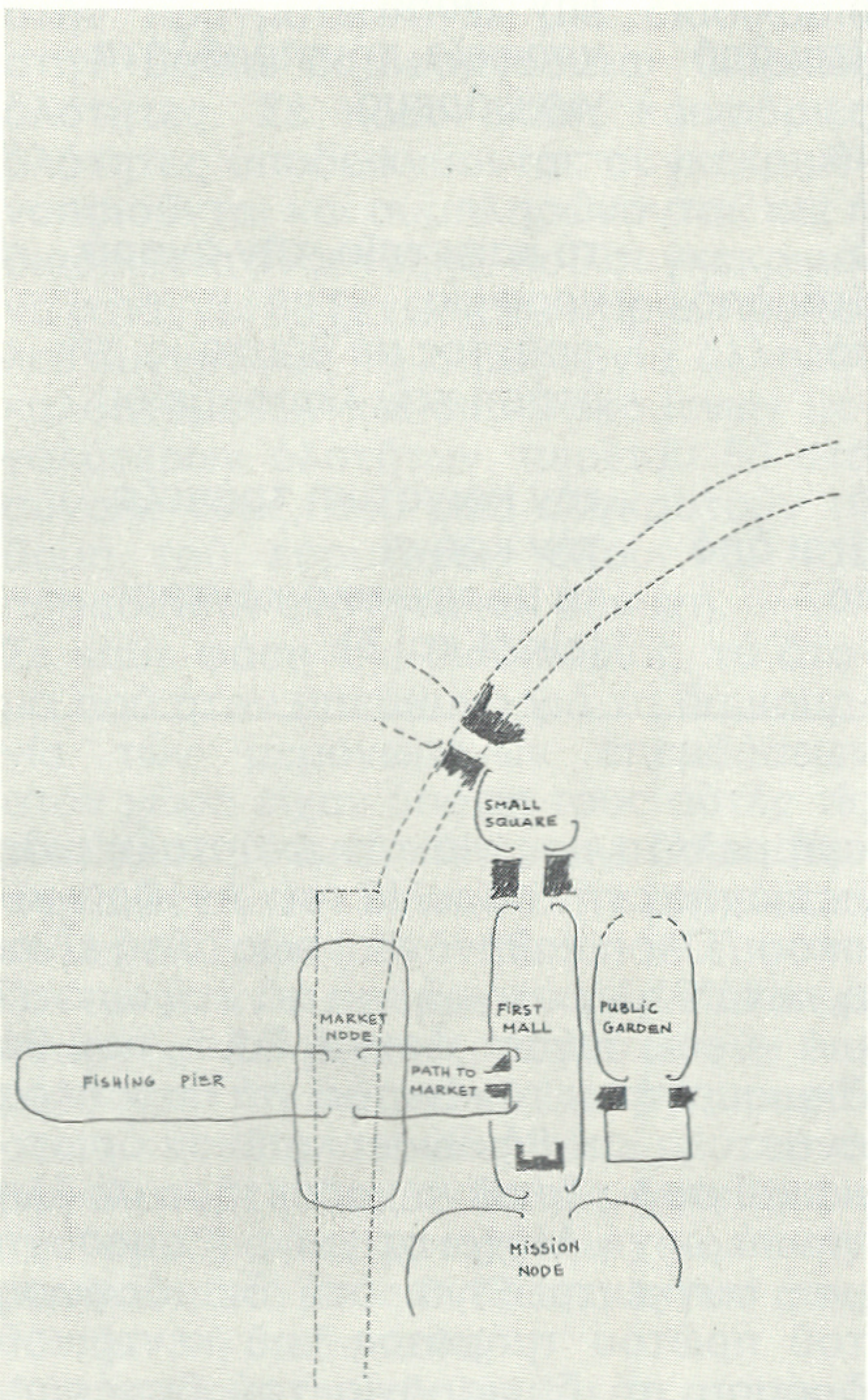
3. The first five buildings and their contribution to the formation of larger urban structures.

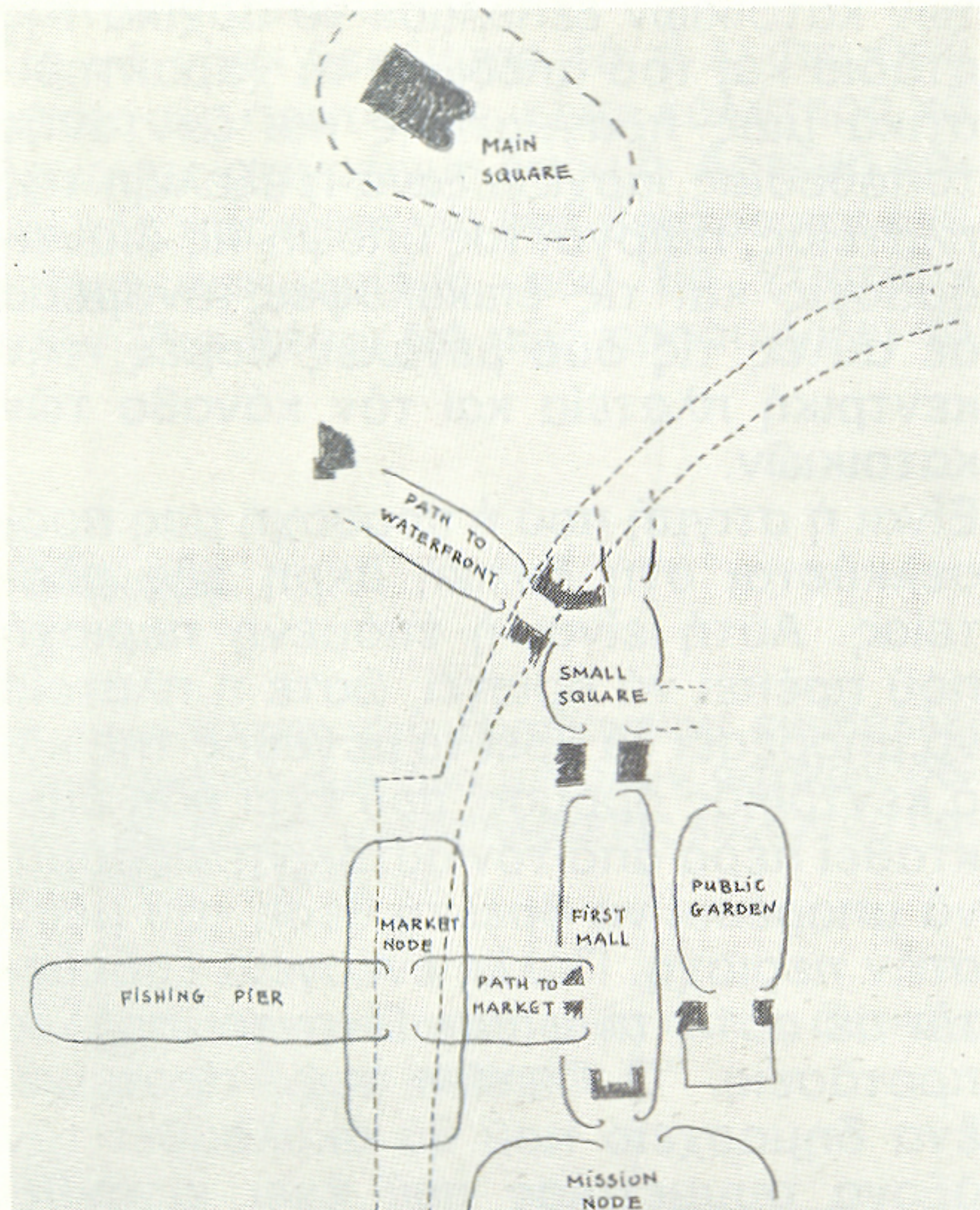
4. The gradually emerging larger urban structures generated by buildings in a piecemeal urban growth process.

5. The fully developed project seen from the Bay Bridge.

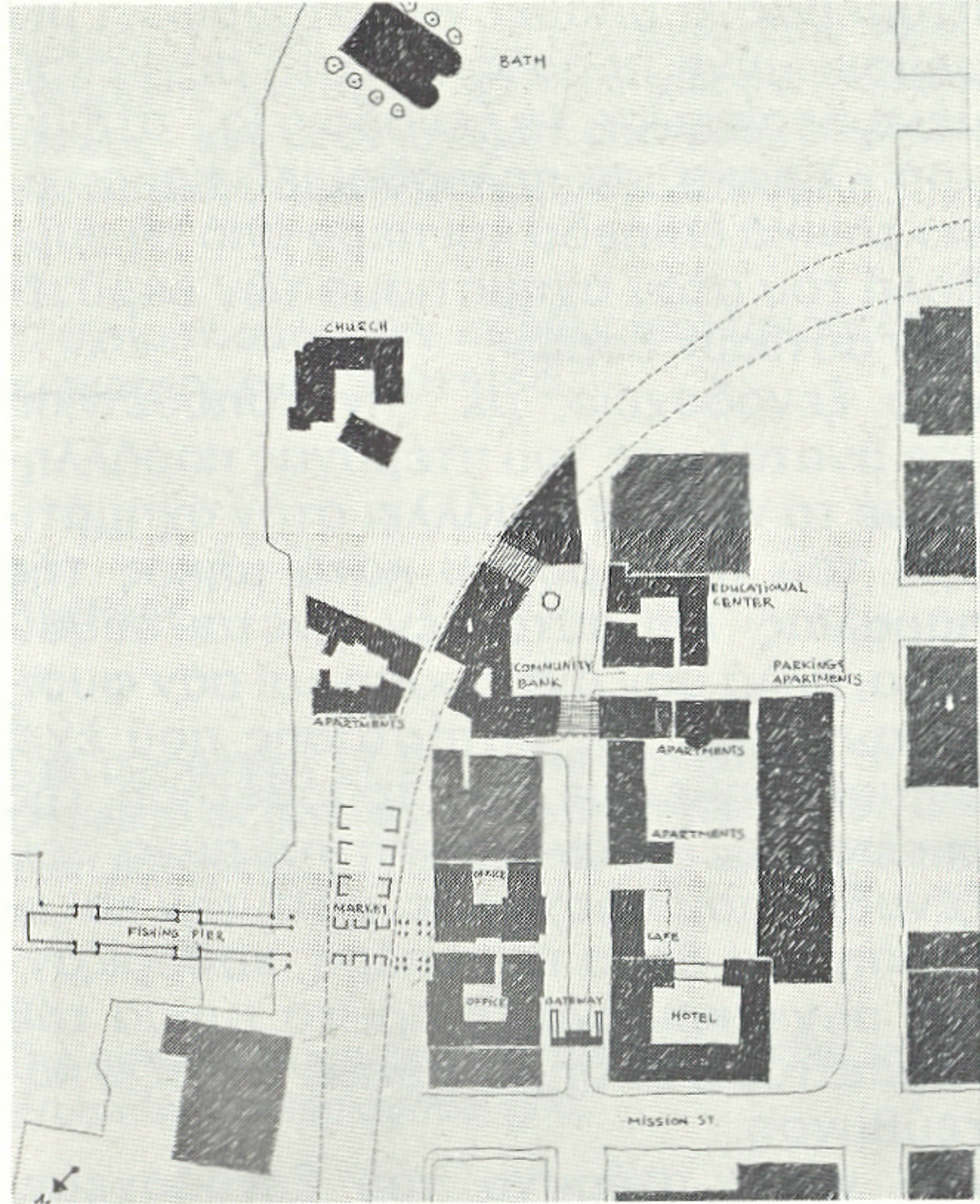
6. The main square.

7. The placing of the bath on the main square with its spatially organizing effects creates the possibility for further development of larger urban structures.

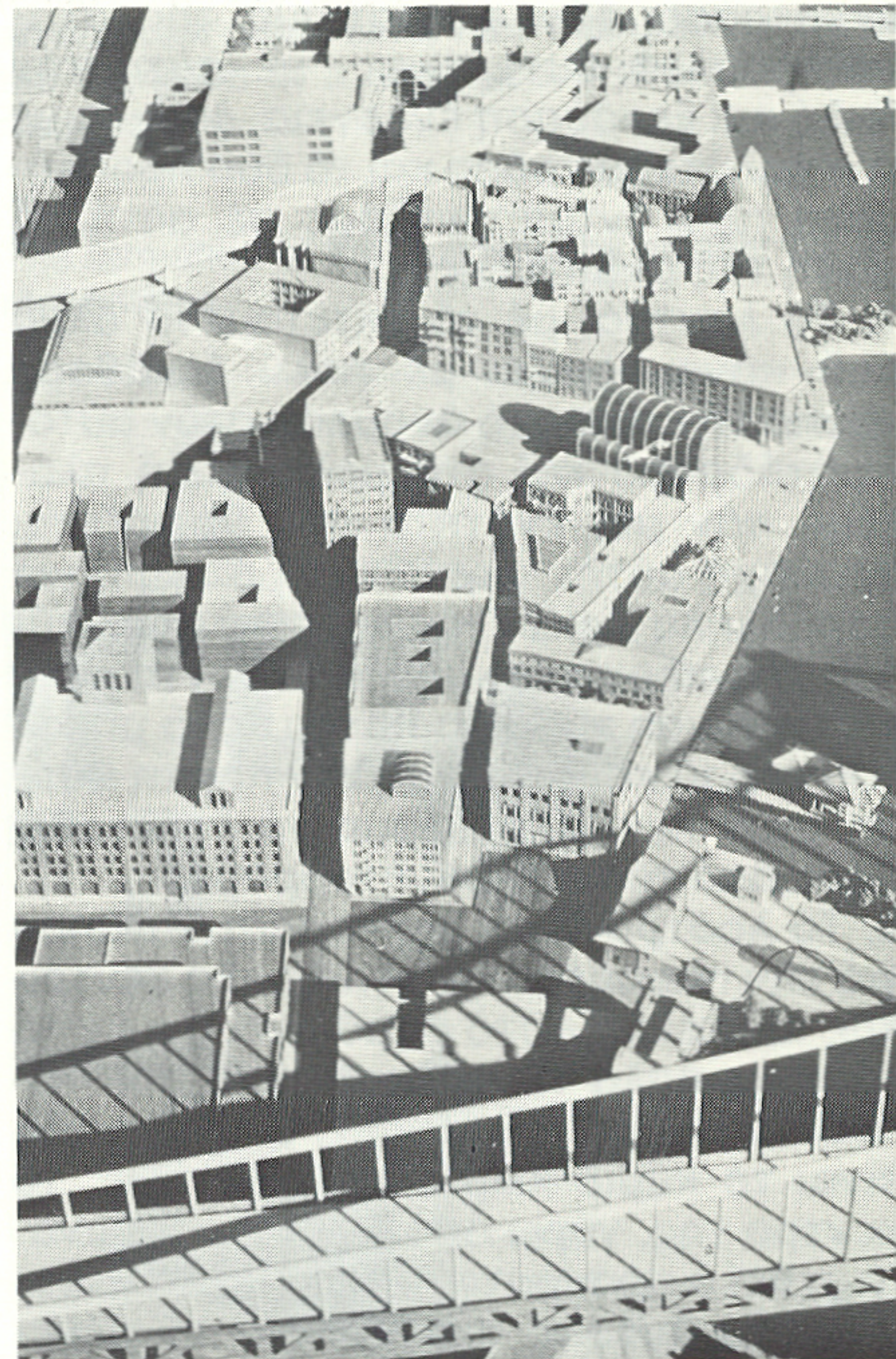

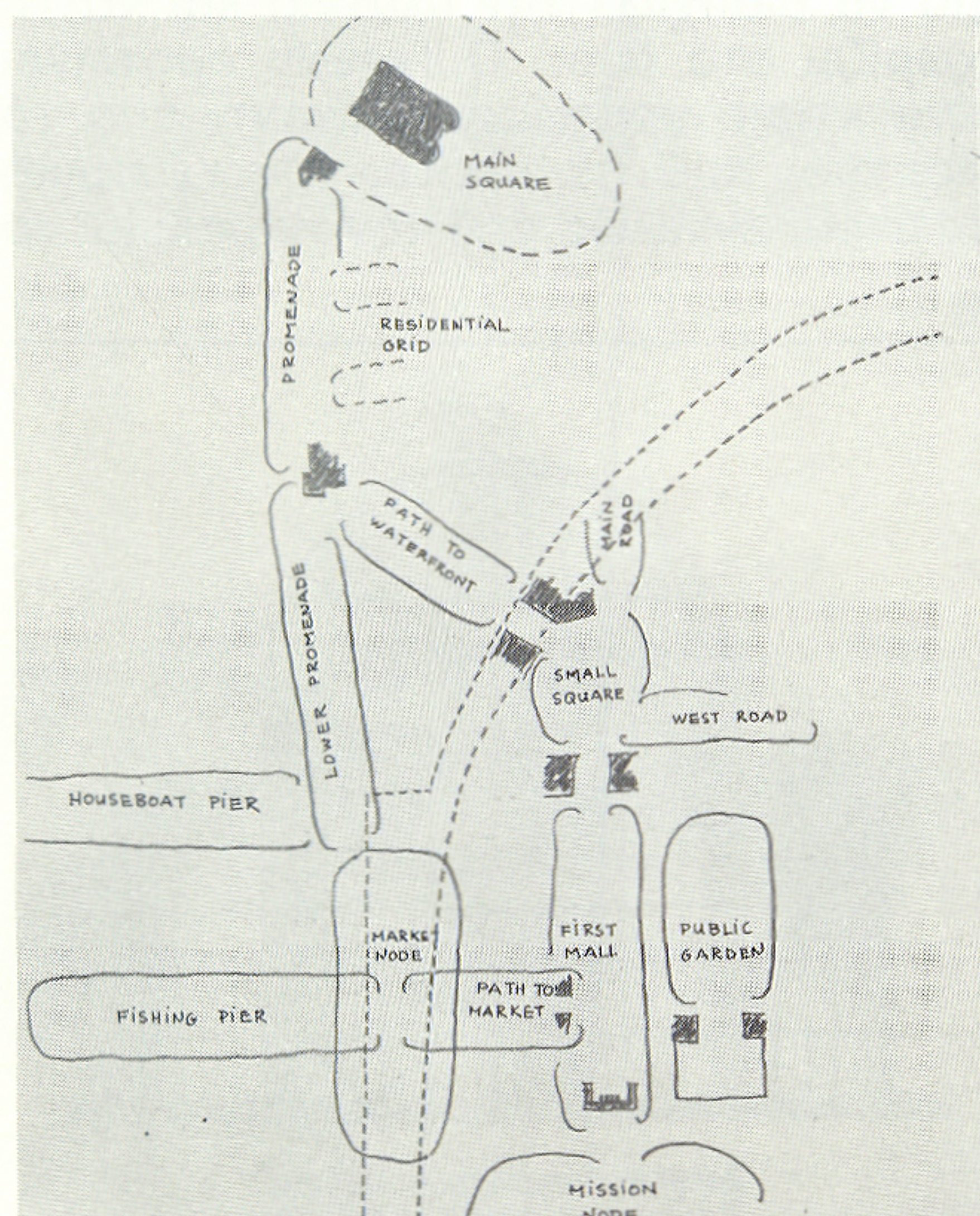
4γ

4γ

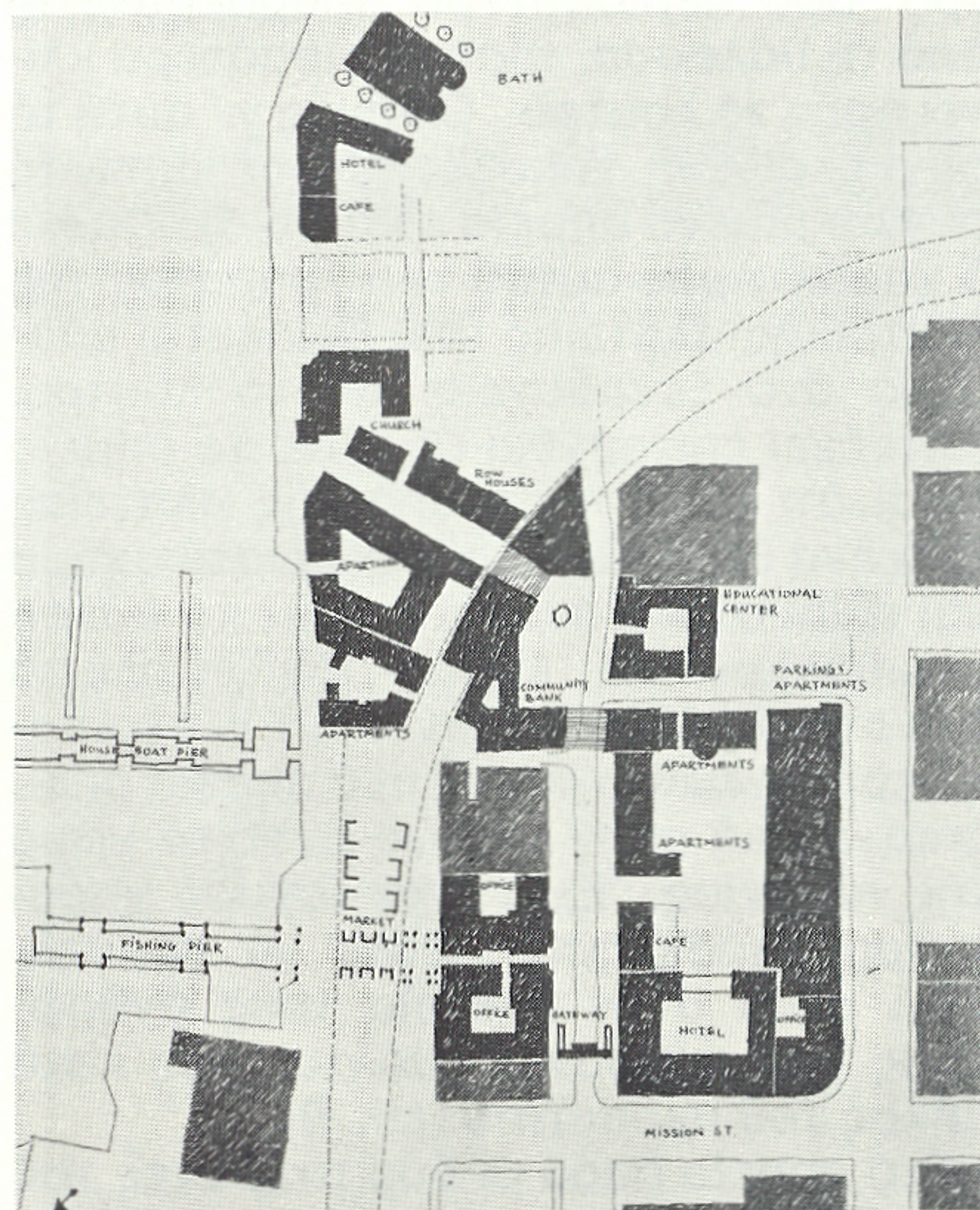

5

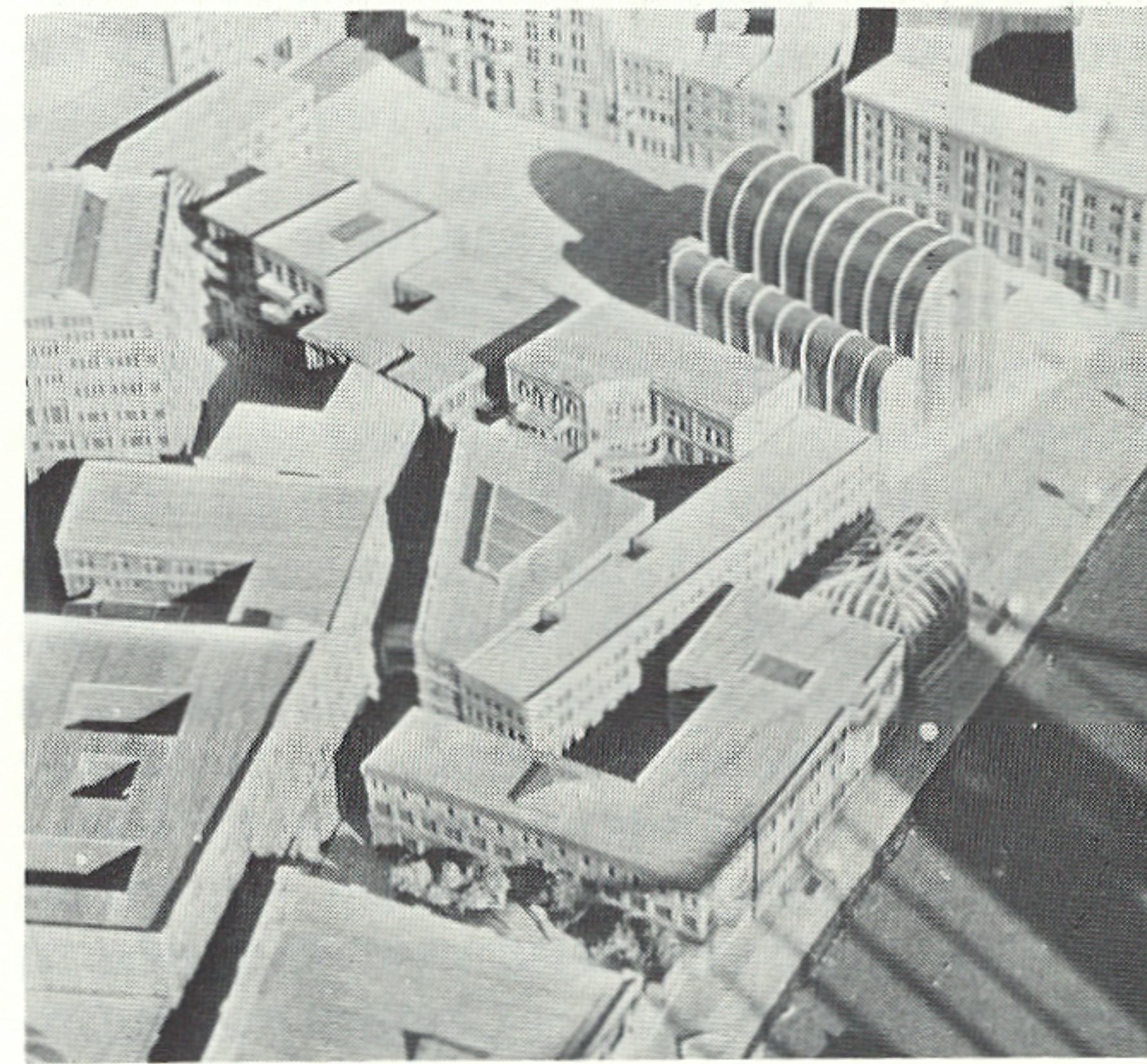
4δ

4ε

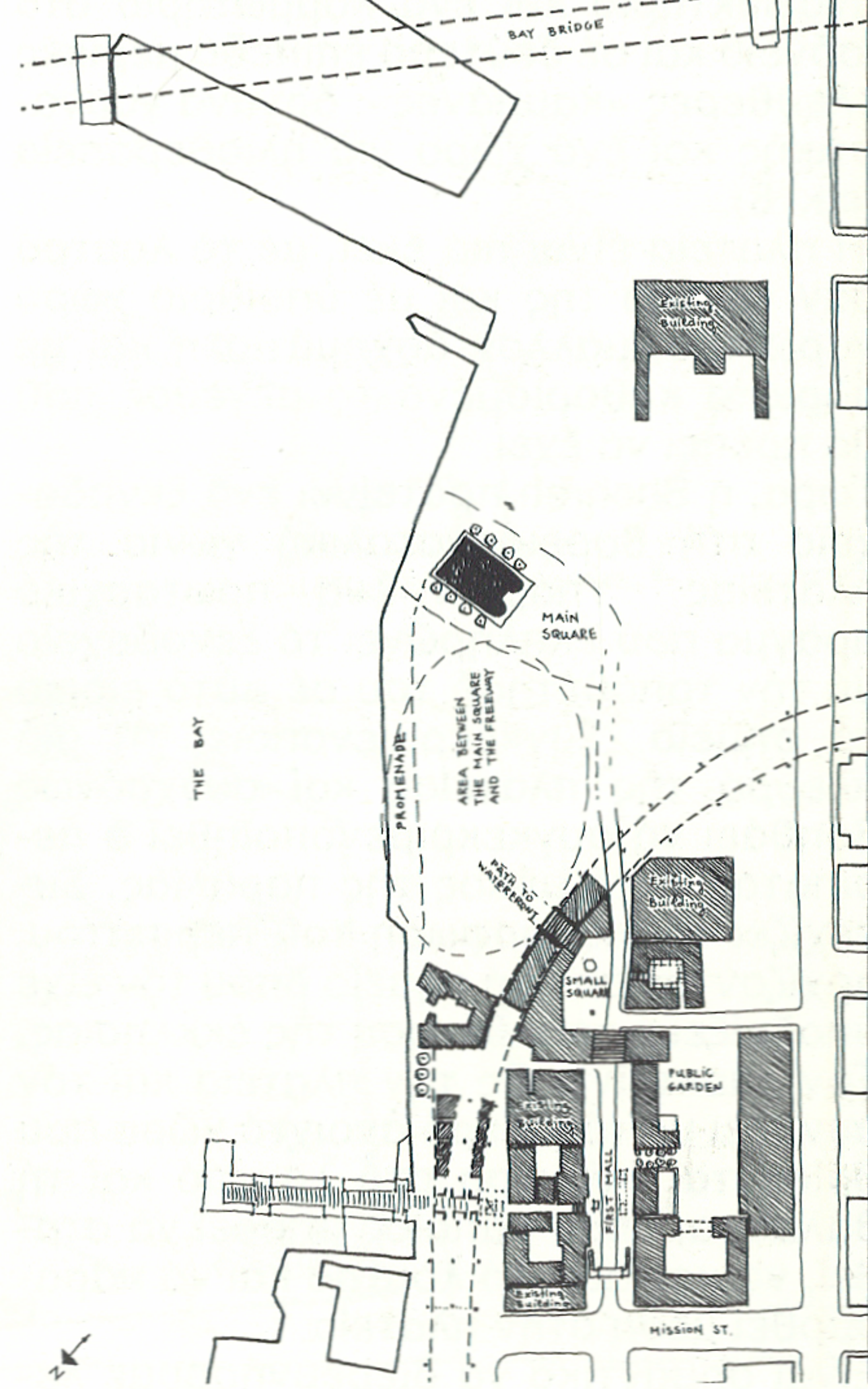
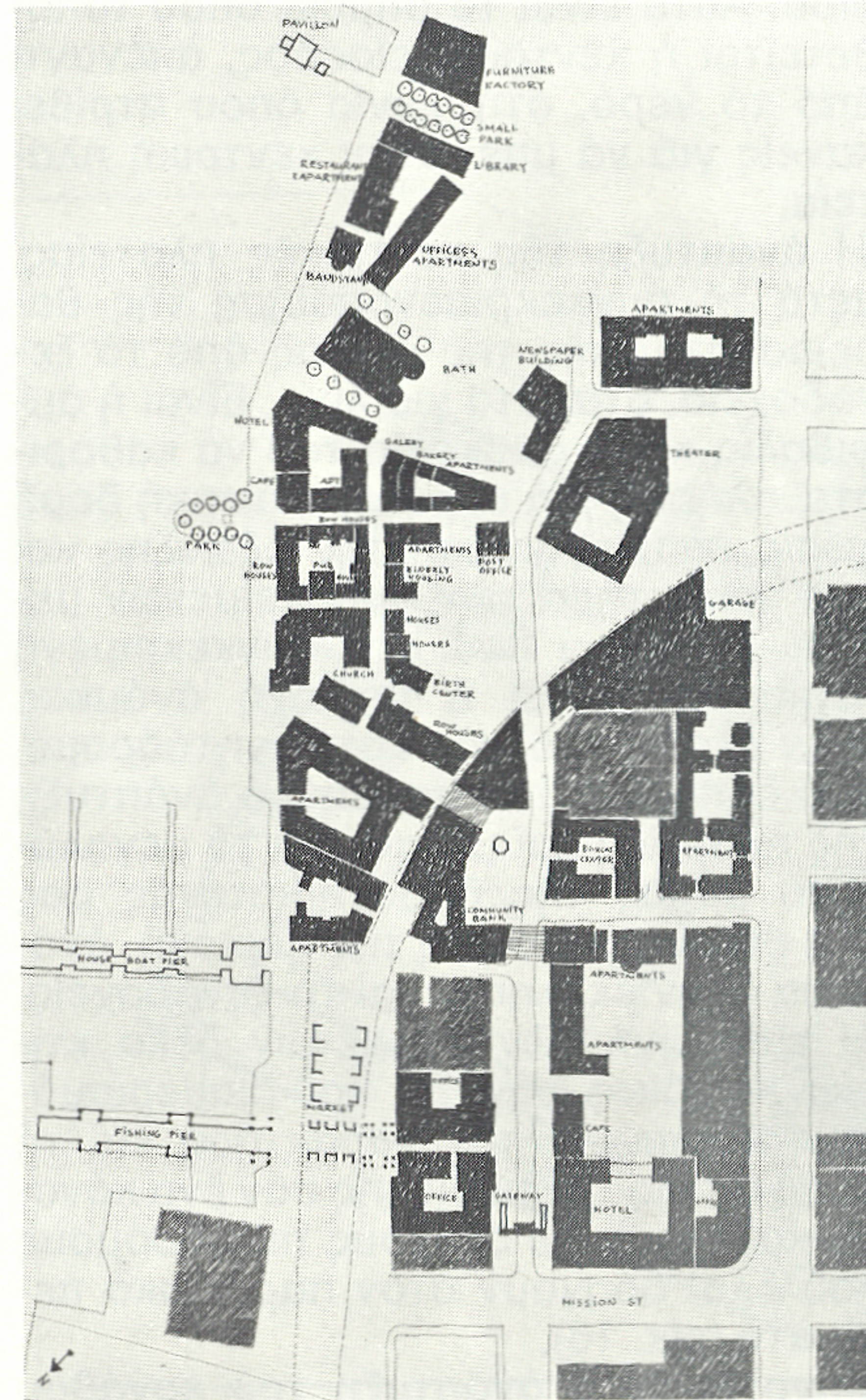
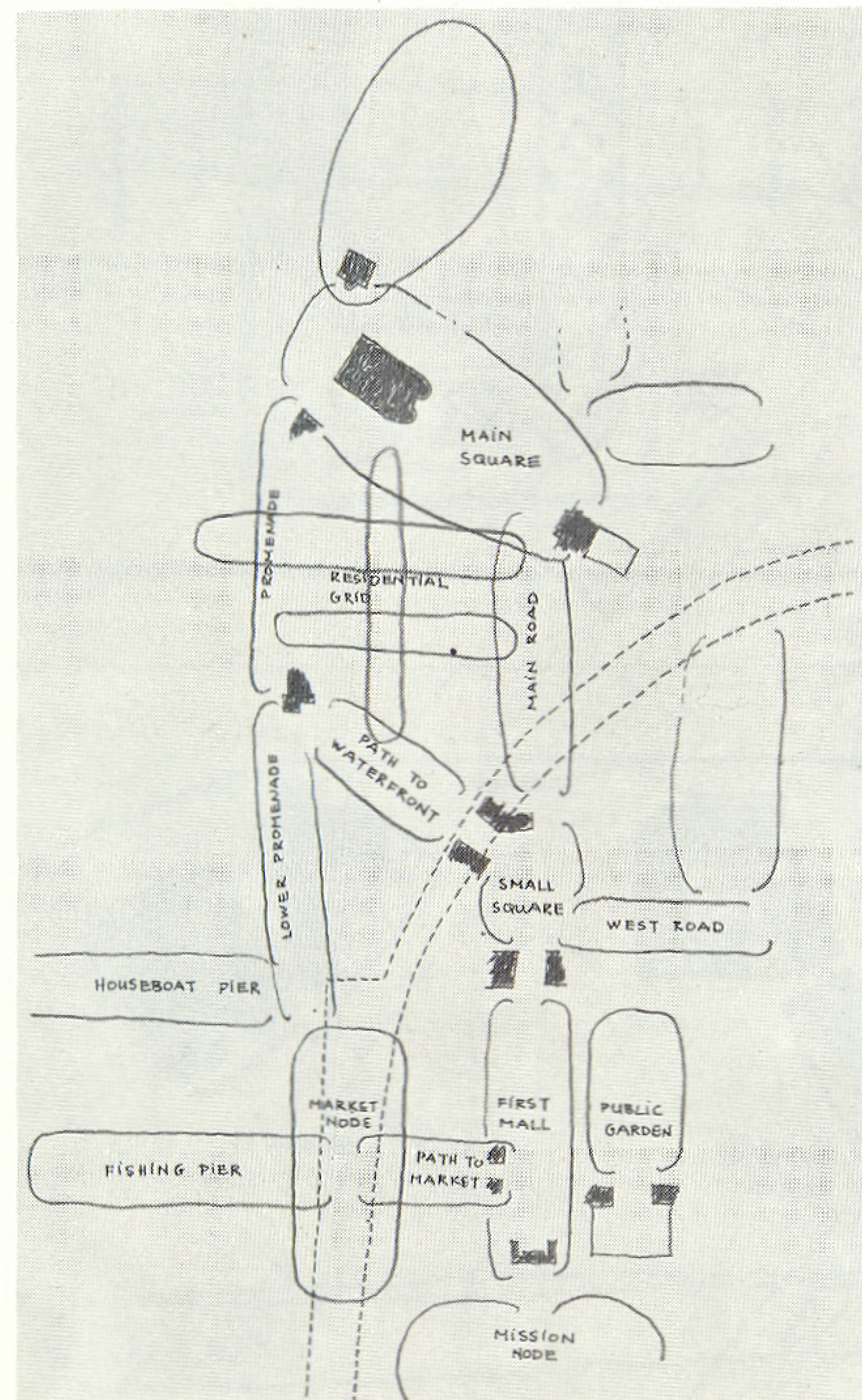
4δ

4ε

6

7

έγκαινιάσει τόν σχηματισμό της πλατείας, αλλά συγχρόνως, με αυτή τήν απλή και ξεκάθαρη ενέργεια, επιλύει με τόν καλύτερο τρόπο και τά δύο προβλήματα που αντιμετώπιζαμε σε αυτή τή φάση τής ανάπτυξης:

1. Τό λουτρό, μέ τό έκτεταμένο άλμα πού κάνει, όρίζει μέ πολύ ξεκάθαρο τρόπο τήν περιοχή ανάμεσα στόν αυτοκινητόδρομο και στή μελλοντική πλατεία, σάν μιά ένότητα πού χρειάζεται προσοχή αυτήν ακριβώς τή στιγμή, και παράλληλα όρίζει τά χοντρικά όρια αυτής τής περιοχής, υποδεικνύοντας τήν κατεύθυνση του περιπάτου κατά μήκος του νερού και δίνοντας τήν πρώτη ώθηση στόν κεντρικό δρόμο νά επεκταθεί πέρα από τόν αυτοκινητόδρομο.

2. Τό λουτρό δίνει μιά τεράστια ώθηση για τήν παραπέρα ανάπτυξη τής κεντρικής πλατείας. Αυτό συμβαίνει όχι μέ τό νά είναι απλά τό πρώτο κτίριο πού τοποθετείται στήν πλατεία, αλλά επειδή είναι τό κύριο κτίριο τής πλατείας, τό κέντρο της, γύρω από τό όποιο θά αναπτυχθεί ό πραγματικός χώρος. Τό μέγεθος του άμέσως υποδεικνύει τό μέγεθος τής πλατείας, ό προσανατολισμός του συγκεκριμενοποιεί τόν προσανατολισμό τής πλατείας και οί δέντροστοιχίες, μία σε κάθε πλευρά του, αρχίζουν νά αποδίδουν στήν πλατεία τά χαρακτηριστικά μιάς πραγματικής τοποθεσίας, παρέχοντας κάποια σκιερή περιοχή γύρω του και φιλτράροντας τό φως στήν πορεία του προς τό έσωτερικό του κτιρίου πού είναι σκεπασμένο μέ γυαλί. Νά πώς ό Carsten περιγράφει τό λουτρό στήν πρόταση πού κάνει: «Τό λουτρό βρίσκεται στό κέντρο τής πλατείας, ένα κτίριο έλεύθερο και από τίσ τέσσερις πλευρές... Ή έλαφριά, σχεδόν εύθραυστη, κατασκευή από άτσάλι και γυαλί κάθεται πάνω σε μιά πέτρινη βαθμιδωτή βάση. Ή λεγόμενη «Όπερα κολύμβησης» περιλαμβάνει μιά πισίνα 25 μ. μέ εξέδρες και από τίσ δύο πλευρές, ένα άναψυκτήριο και ένα κομμωτήριο στό ισόγειο και σε δεύτερο επίπεδο μερικές έλεύθερες «καμπάνες», όργανα γυμναστικής και ένα χώρο για ήλιοθεραπεία (εικ. 8).

Ή πλατεία είναι πιά εκεί, μέ τό λουτρό σάν κέντρο της και μέ ύπαιθριο χώρο γύρω του, μάλλον άσχημάτιστη και μέ άόριστα καθορισμένο τό μέγεθος πού θά πρέπει νά έχει.

Τώρα, ή Shohreh προτείνει ένα ξενοδοχείο στή βορειοανατολική γωνία τής πλατείας. Ύπάρχει ένα πρωταρχικό πράγμα πού έκπληρώνει τό ξενοδοχείο μέ τήν τοποθέτησή του σε αυτό ειδικά τό σημείο. Συγκεκριμενοποιεί τή μιά πλευρά τής πλατείας και συγχρόνως βοηθάει νά συγκεκριμενοποιηθεί ό περίπατος κατά μήκος τής παραλίας. Συνεχίζει τή διαμόρφωση του περιπάτου, αρχίζοντας από τό σημείο όπου τόν είχε υποδείξει ή τοποθέτηση τής έκκλησίας. Τόν επεκτείνει ως τήν πλατεία και τόν συνδέει μέ τόν μικρό άνοιχτό χώρο πού βρίσκεται ανάμεσα στό λουτρό και τή θάλασσα, όπου κάποιος μπορεί νά σταθεί, νά κοιτάξει τό λουτρό και νά παρασυρθεί μέσα στήν πλατεία.

Είναι σημαντικό νά διερευνήσουμε λε-

πομερώς τί μπορεί νά κατορθώσει μιά μεμονωμένη προσθήκη - στή συγκεκριμένη περίπτωση τό ξενοδοχείο - στή μικρή κλίμακα, σε πολεοδομικό και αρχιτεκτονικό επίπεδο και πέρα από τή συμβολή του στόν σχηματισμό των ευρύτερων άστικών δομών:

- Τό ξενοδοχείο, μέ τήν τοποθέτηση τής ανατολικής του πτέρυγας παράλληλα μέ τό νερό, συμβάλλει στόν σχηματισμό του πεζοδρόμου κατά μήκος τής παραλίας· και αυτό δέν γίνεται αυθαίρετα, αλλά σάν αντίδραση και σάν φυσική συνέπεια τής κατάστασης πού έχει δημιουργηθεί μέ τήν τοποθέτηση τής έκκλησίας. Ή ανατολική πτέρυγα του ξενοδοχείου προχωράει αυτή τήν κατάσταση ένα βήμα παραπέρα, καθορίζοντας συγκεκριμένα τό πρώτο τμήμα του περιπάτου στό σημείο όπου αλλάζει κατεύθυνση.

- Ή νότια πτέρυγα του ξενοδοχείου δέν τοποθετείται παράλληλα μέ τό λουτρό· όσο περισσότερο απομακρύνεται από τή θάλασσα, τόσο περισσότερο κλίνει προς τό λουτρό. Ό λόγος γι' αυτή τή συγκεκριμένη τοποθέτηση σε αυτό τό συγκεκριμένο σημείο είναι τό σχήμα και ό χαρακτήρας αυτού του τμήματος τής κεντρικής πλατείας πού βρίσκεται ανάμεσα στό ξενοδοχείο και τό λουτρό. Ότι έχει επιτευχθεί ως αυτό τό σημείο είναι ότι αυτή ή πλευρά τής πλατείας έχει ένα ξεκάθαρο και ξεχωριστό σχήμα και είναι στενά συνδεμένη μέ τό άμεσο περιβάλλον της, καθώς αρχίζει πλατιά στό σημείο όπου συναντάει τόν περίπατο και τελειώνει στενή στό σημείο όπου μπαίνει πιά στόν κυρίως άνοιχτό χώρο τής πλατείας. Έχει έναν ισχυρό χαρακτήρα πρόσκλησης, ώστε νά προσελκύει μέσα στήν πλατεία τούς ανθρώπους πού κάνουν τή βόλτα τους κατά μήκος του περιπάτου (εικ. 9).

- Στο σημείο όπου οί δύο πτέρυγες του ξενοδοχείου συναντούν ή μιά τήν άλλη, ξεπηδάει τό φυσικό «κέντρο» του κτιρίου. Αυτό είναι τό σημείο όπου τοποθετείται ή κεντρική είσοδος, άπέναντι από τό νερό, στή γωνία όπου στρίβει κανείς για νά μπει στήν κεντρική πλατεία.

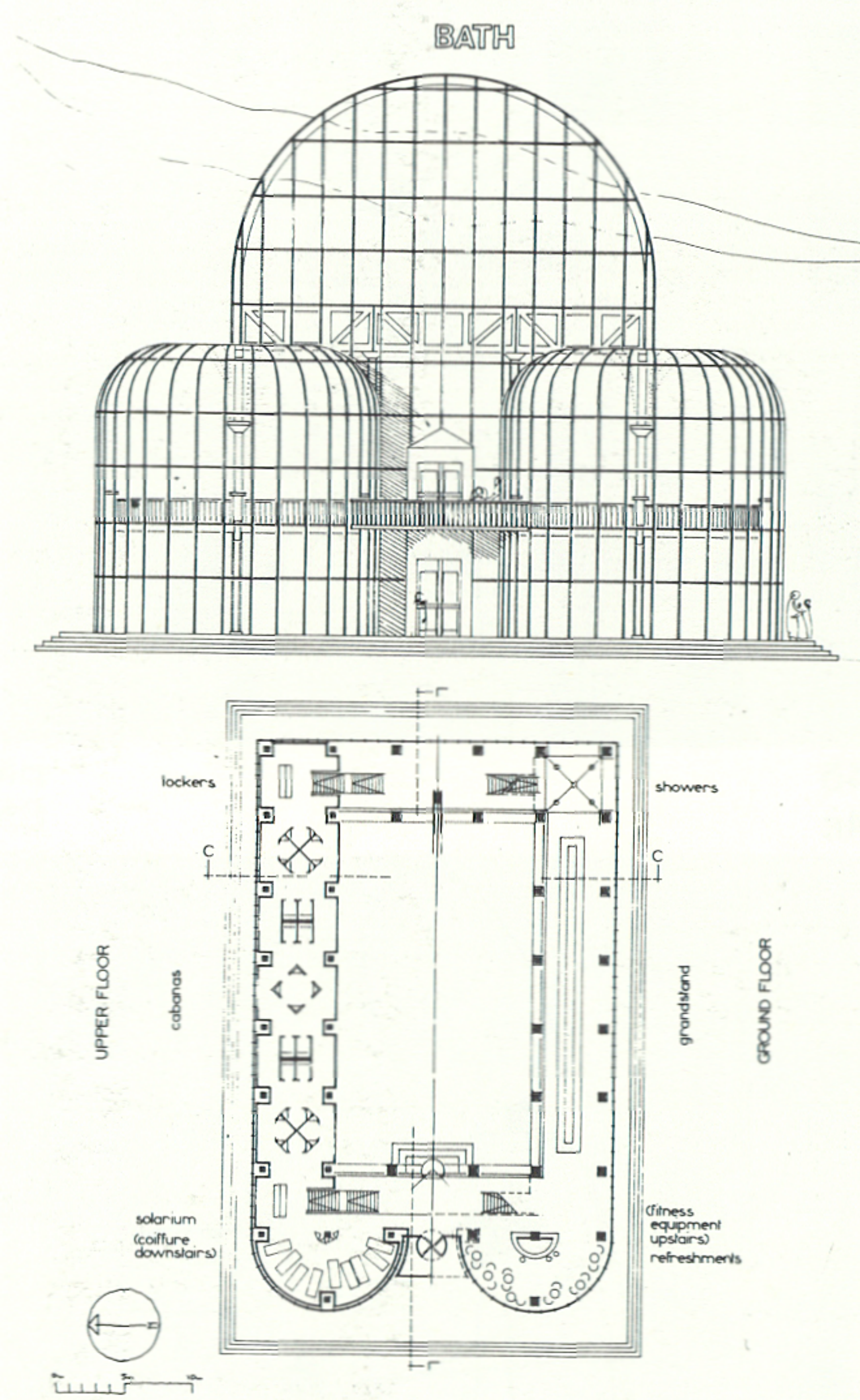
Ή ανάπτυξη τής κεντρικής πλατείας, μετά τή συγκεκριμενοποίηση τής βορειοανατολικής της γωνίας από τό ξενοδοχείο, σταματά για λίγο. Είναι ή άμφιβολία και ή δυσκολία του νά καθοριστεί πλήρως μιά ευρύτερη άστική δομή χωρίς έπαρκή γνώση τής εξέλιξης και του χαρακτήρα των προσκείμενων μεγάλων δομών, πού στή συγκεκριμένη περίπτωση είναι ή περιοχή ανάμεσα στήν πλατεία και τόν αυτοκινητόδρομο, πού έμποδίζει τήν παραπέρα ανάπτυξη τής πλατείας και μεταφέρει τό μεγαλύτερο μέρος τής δραστηριότητάς μας στή βορινή γειτονική της περιοχή, ανάμεσα στήν έκκλησία και τό ξενοδοχείο. Ή εισαγωγή των επόμενων δέκα κτιρίων, κυρίως σπιτιών και διαμερισμάτων, έδραιώνει τόν χαρακτήρα και τή δομή αυτής τής περιοχής σάν ένα κανάβο κατοικιών μέ στενούς πεζοδρόμους πού όλοι οδηγούν στόν παραλιακό περίπατο (εικ. 10).

Μόνο άφου ή ανάπτυξη του κανάβου

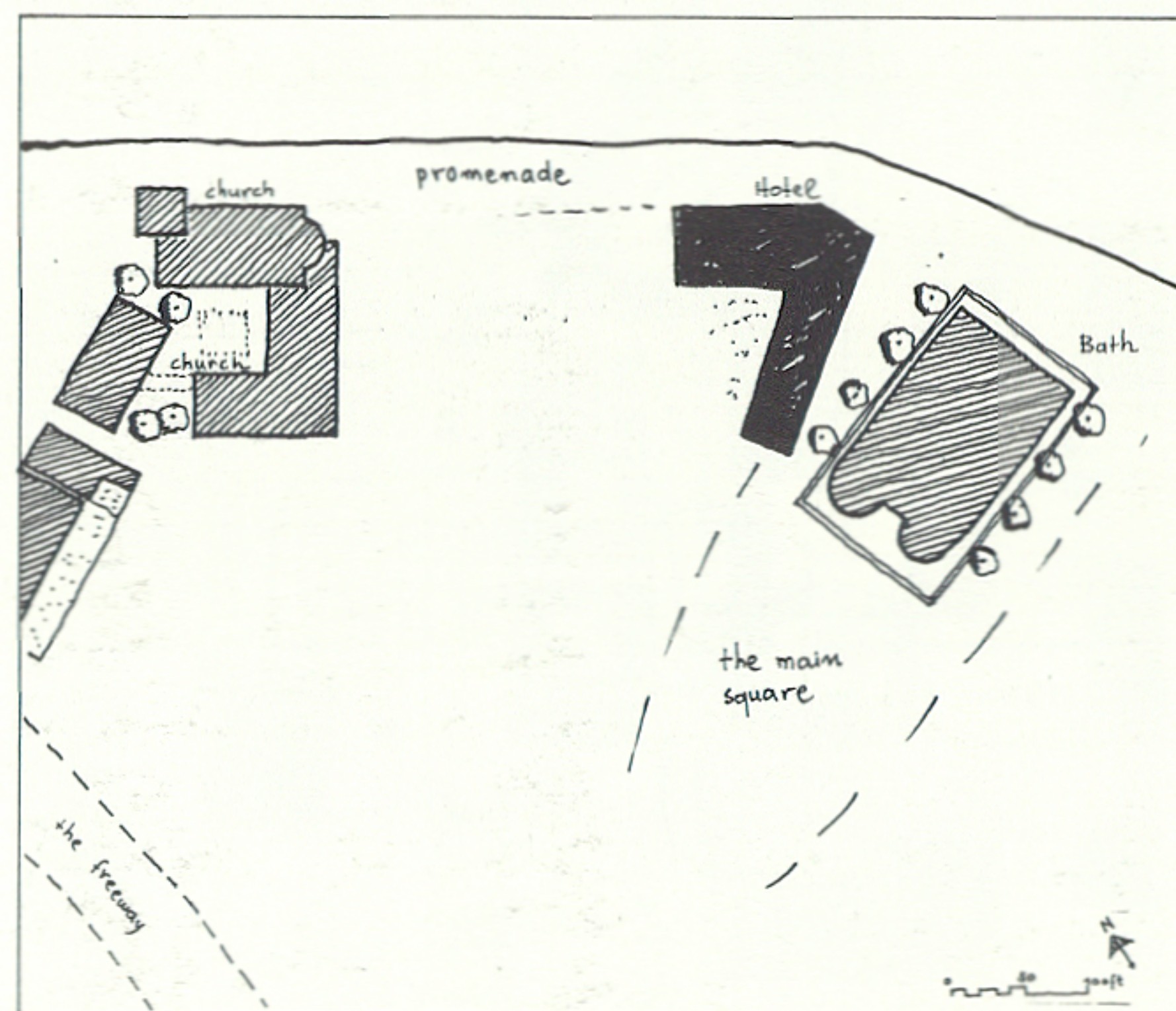
των κατοικιών ξεπέρασε τό αρχικό της στάδιο και του απέδωσε τά χαρακτηριστικά μιάς πραγματικής και ζωντανής τοποθεσίας, αρχίζει ξανά ή εξέλιξη τής πλατείας, παίρνοντας υπόψη τίσ διαντιδράσεις και τίσ επικαλύψεις ανάμεσα σε αυτές τίσ δύο μεγάλες δομές, τήν κεντρική πλατεία και τόν κανάβο των κατοικιών.

Είναι ή στιγμή πού ή προσοχή μας προσελκύεται στή δυτική άκρη τής πλατείας. Αυτή είναι ή επόμενη περιοχή πού πρέπει νά όριστεί, ώστε ή πλατεία νά μπορέσει νά βρει τό μέγεθος της και ό κεντρικός δρόμος, πού έχει ήδη επεκταθεί πέρα από τόν αυτοκινητόδρομο, νά μπορέσει νά βρει τή θέση του μέσα στήν περιοχή. Πολλή ενέργεια ξοδεύεται σε αυτή τή φάση. Γίνονται πολλές προτάσεις. Ό Carsten, π.χ., προτείνει ένα δημαρχείο πού θά ακολουθεί τόν άξονα συμμετρίας πού έχει εισαχθεί από τό λουτρό και μέ τόν κεντρικό δρόμο νά διασχίζει τήν πλατεία και νά τή χωρίζει στα δύο. Ό Takeshi προτείνει ένα κτίριο γραφείων άπέναντι από τό λουτρό, πού θά κλείνει τήν κεντρική πλατεία έντελώς από τόν παρακείμενο

8

9

κεντρικό δρόμο (εικ. 11).
Γιά νά γίνει ξεκάθαρο τό τί λείπει από αυτές τίς προτάσεις, είναι καλύτερα νά έρθουμε στή στιγμή όπου ή "Αρτεμη κάνει τήν πρόταση για ένα θέατρο και ένα κτίριο έφημερίδας, πού θά χτιστούν στήν ίδια θέση. Νά πώς προσεγγίζει τό

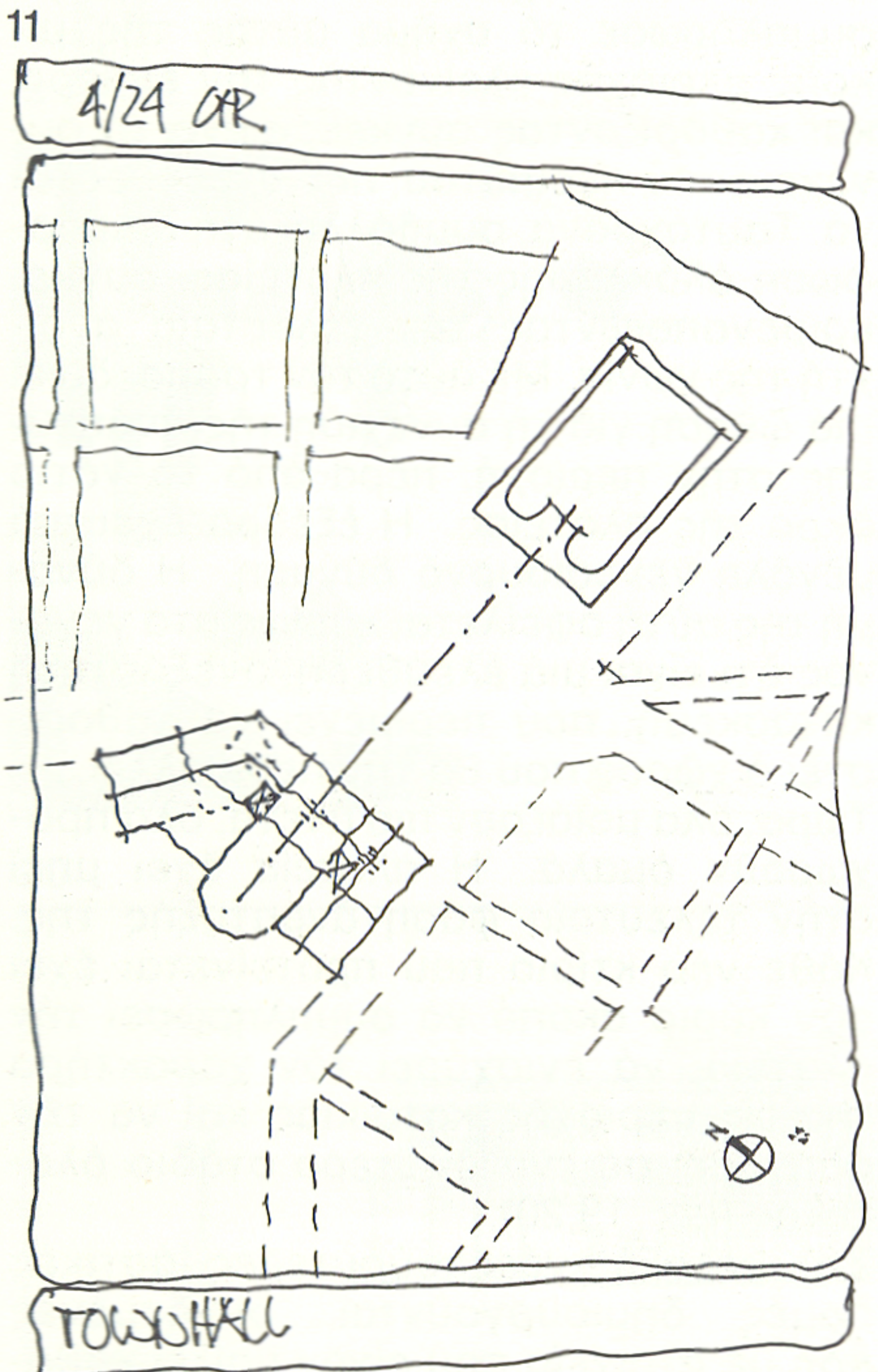
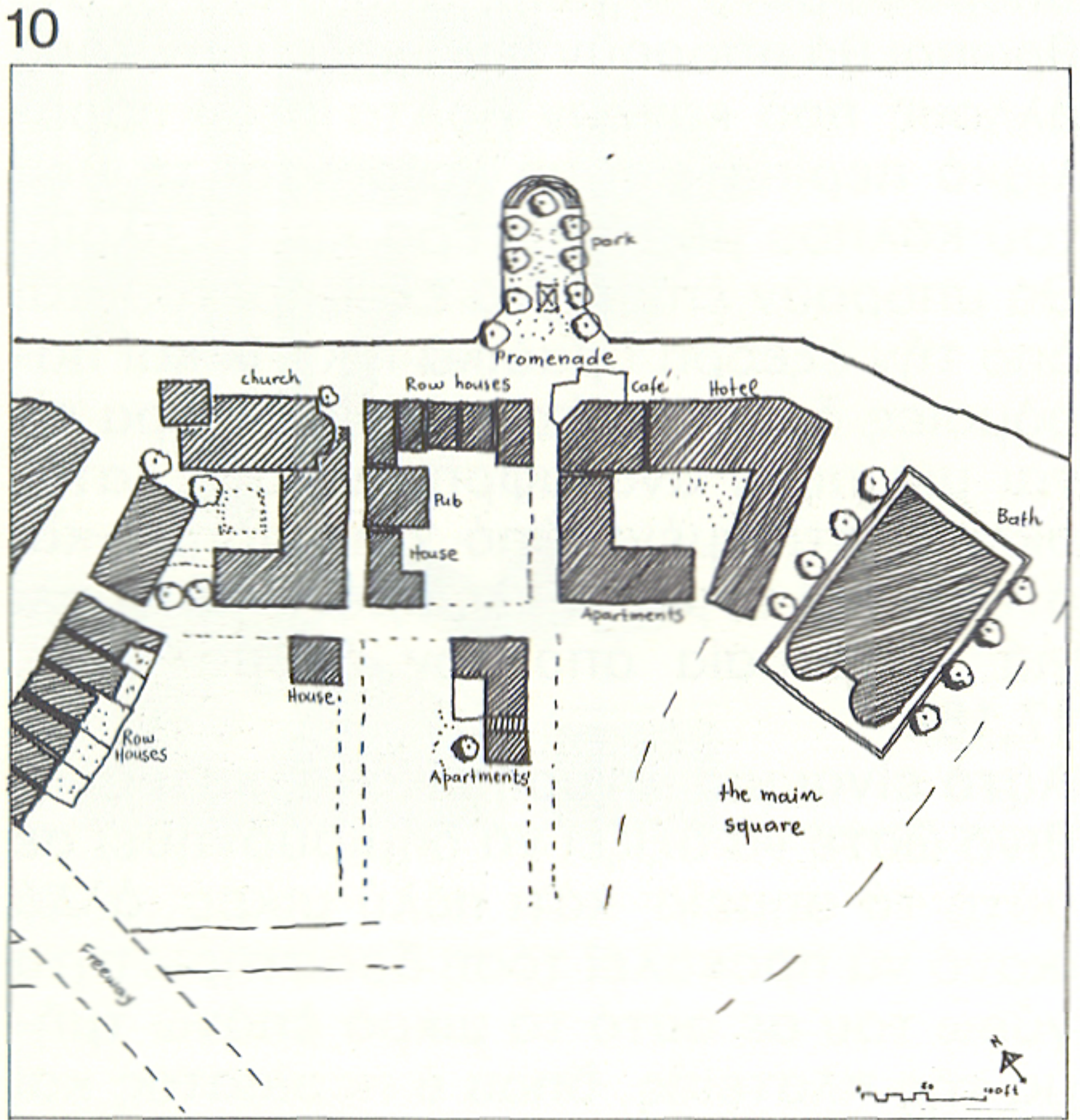
8.
Τό λουτρό.

9.
'Η τοποθέτηση του ξενοδοχείου συμβάλλει στον σχηματισμό δύο μεγάλων αστικών δομών: α) της κεντρικής πλατείας και β) του παραλιακού περιπάτου.

10.
'Η παράλληλη ανάπτυξη μιας άλλης αστικής δομής: τό πλέγμα κατοικίας.

11.
Πρόταση για ένα δημαρχείο στή δυτική πλευρά της πλατείας, πού δέν έγινε αποδεκτή.

12.
'Η πρόταση για τή διαμόρφωση της δυτικής πλευράς της πλατείας πού έγινε αποδεκτή: τό θέατρο και τό κτίριο έφημερίδας. Τά κτί-

ρια σάν συγκροτημένες ένότητες και ή συνεισφορά τους στον σχηματισμό μιας προσκειμένης ένότητας αστικού χώρου (κύριος δρόμος) και στον σχηματισμό μιας ευρύτερης αστικής δομής (κεντρική πλατεία).

13.
'Ο σχηματισμός των κτιρίων από μικρότερες συγκροτημένες ένότητες.

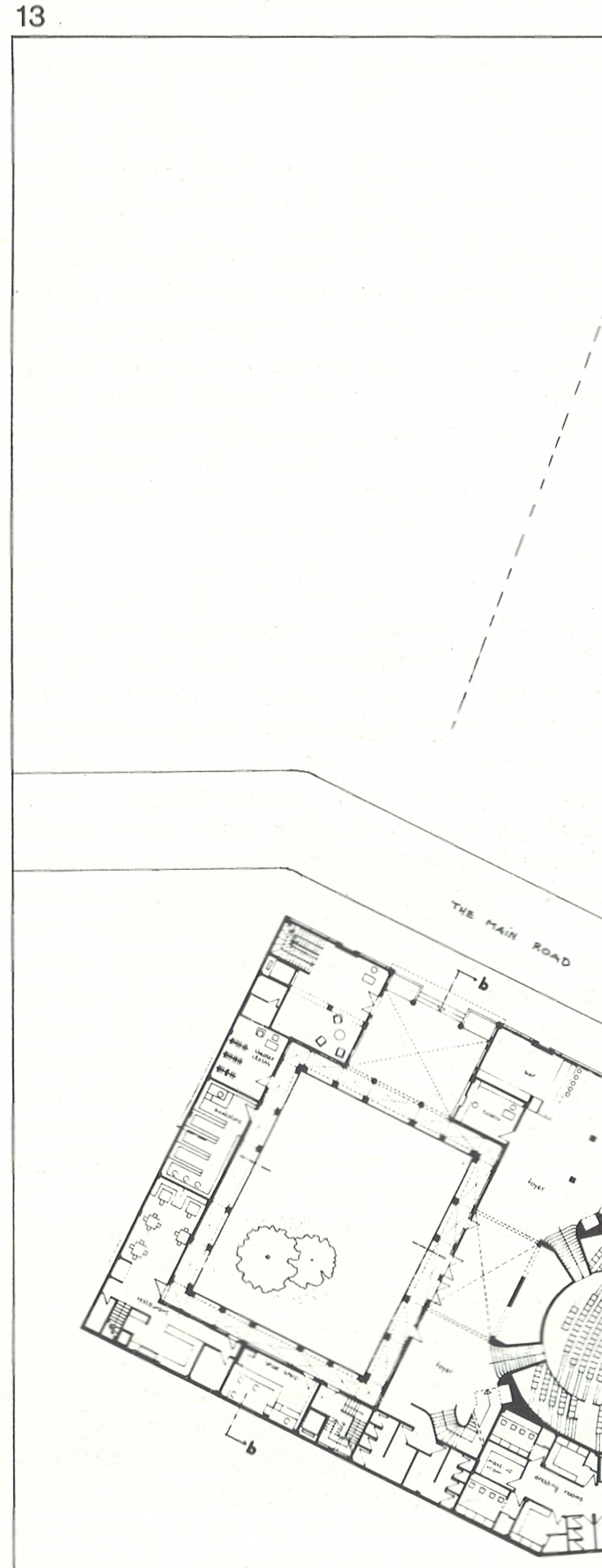
8.
The bath.

9.
The placement of the hotel contributes to the formation of two larger urban structures: a. The main square and b. The promenade along the water.

10.
The simultaneous development of another urban structure: the residential grid.

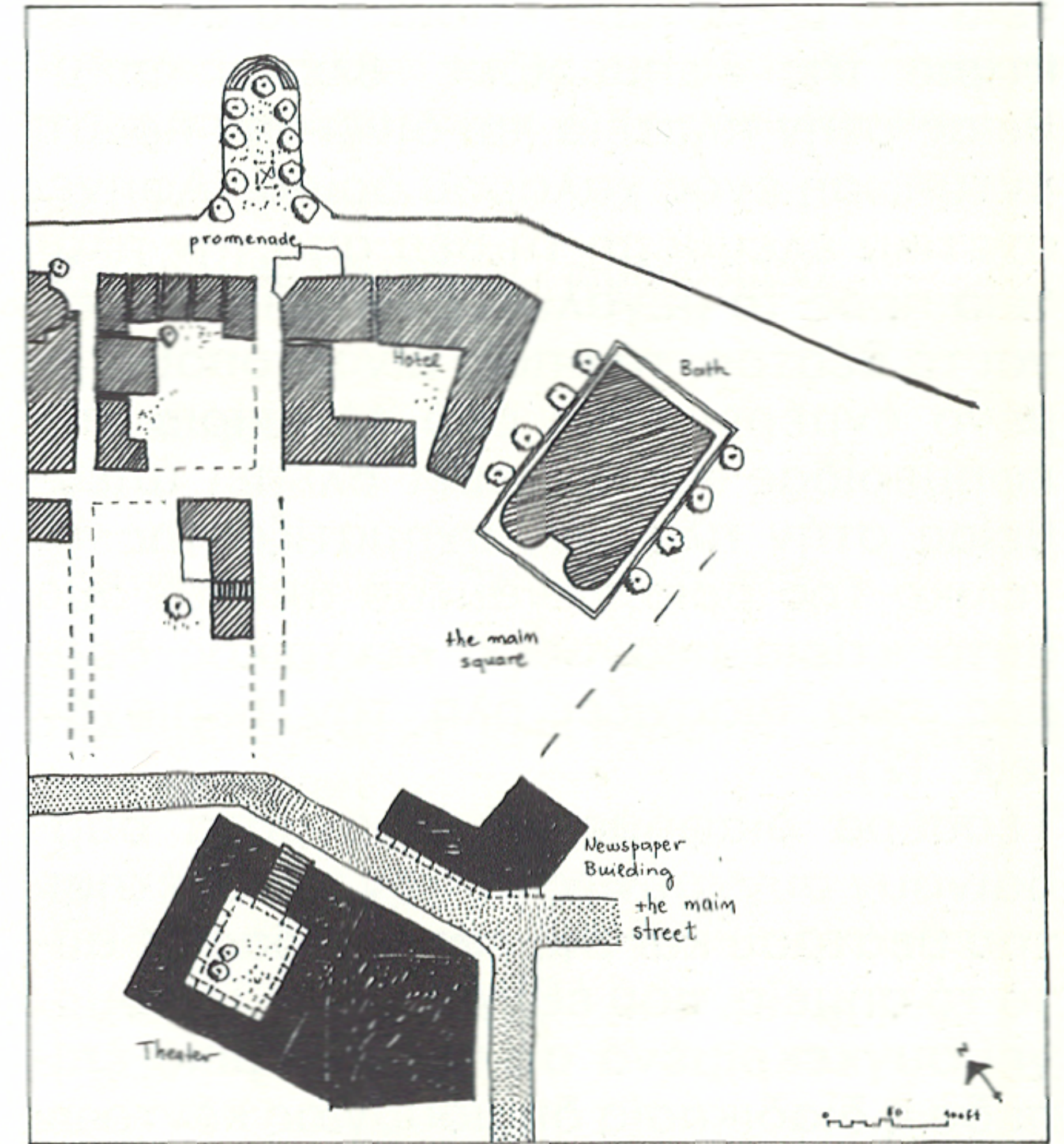
11.
Rejected proposal for a townhall at the west side of the square.

12.
The accepted proposal: the theatre and the newspaper building. The buildings as coherent

entities and their contribution to the formation of an adjacent urban entity - the main street, and to the formation of a larger urban structure - the main square.

13.
The formation of the buildings by smaller coherent entities.

12

πρόβλημα ή "Αρτεμη.

«Η σχέση ανάμεσα στα δύο κτίρια γίνεται ξεκάθαρη εξαιτίας της συμβολής τους στον σχηματισμό της πλατείας και ιδιαίτερα στη διάρθρωση του δυτικού της όριου. Είναι τοποθετημένα με τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργούν διαφορετικά επίπεδα εγγύτητας στην πλατεία. Το μικρότερο κτίριο, που είναι το κτίριο της έφημερίδας, βλέπει απευθείας στην πλατεία και δίνει την πρώτη εντύπωση ενός χαλαρού όριου. Αφήνει σχετικά ελεύθερη τη θέα από την πλατεία προς το μεγαλύτερο κτίριο που είναι το θέατρο, το οποίο είναι τοποθετημένο ενμέρει πίσω από το κτίριο της έφημερίδας και ενμέρει βλέπει απευθείας στην πλατεία, σχηματίζοντας το τελικό της όριο. Ανάμεσα από τα δύο αυτά κτίρια περνάει ο κεντρικός δρόμος που διασχίζει όλη την περιοχή» (εικ. 12).

Τέσσερα διαφορετικά πράγματα συμβαίνουν συγχρόνως με την τοποθέτηση του θεάτρου και της έφημερίδας σε αυτό το σημείο, που εξηγούν πώς λειτουργεί συγκεκριμένα σε πολεοδομικό επίπεδο ή διαδικασία δημιουργίας κέντρων (βλ. όρισμό της διαδικασίας δημιουργίας κέντρων στο προηγούμενο άρθρο).

- Μιά συγκροτημένη ένότητα παράγεται με την αύλη στο κέντρο του θεάτρου.
- Μετά, ο δρόμος, που δημιουργείται συγχρόνως, αποκτά τη δική του συνάφεια και ολότητα σαν χώρος, με καθοριστικό και συγκεκριμένο τρόπο. Με άλλα λόγια, το κτίριο, με την τοποθέτησή του σε αυτή τη θέση, συνεισφέρει στον σχηματισμό μιας άλλης ένότητας, πέρα από τον έαυτό του, που είναι περίπου της ίδιας κλίμακας και που βρίσκεται δίπλα του.

- Συγχρόνως, και αυτό είναι πολύ σημαντικό, τα δύο κτίρια συμβάλλουν ξεκάθαρα στη δημιουργία ενός μεγαλύτερου όλου, που είναι ο σχηματισμός της κεντρικής πλατείας.

- Τέλος, υπάρχουν όρισμένες μικρότερες λεπτομέρειες που δημιουργούνται μέσα στο συγκρότημα σαν ξεκάθαρες ένότητες. Η είσοδος του θεάτρου διαμέσου της αύλης, ή κιονοστοιχία γύρω από την αύλη, ή πύλη στην είσοδο της αύλης, ή κιονοστοιχία σε όλο το μήκος του κτιρίου της έφημερίδας και ή στοά μέσα από το κτίριο της έφημερίδας, που φέρνει τον κόσμο από την Folsom street κατευθείαν μέσα στην κεντρική πλατεία. Αυτές είναι συγκεκριμένες μικρότερες ένότητες, που είναι με τη σειρά τους ολοκληρωμένες και ξεκάθαρα σχηματισμένες και συμβάλλουν στη δημιουργία του ευρύτερου όλου των δύο κτιρίων (εικ. 13).

Με το κτίριο διαμερισμάτων, που η Martine προτείνει να τοποθετηθεί στο όριο ανάμεσα στην κεντρική πλατεία και στον κánaβο των κατοικιών, ή πλατεία μπαίνει σε μία νέα φάση ανάπτυξης, που θα καθορίσει τον χαρακτήρα της. Το κτίριο εισάγει τον οικιστικό χαρακτήρα στην πλατεία και δημιουργεί πολλή συζήτηση για αυτό το θέμα. Όλοι αισθάνονται ότι για να γίνει ή πλατεία ένας αληθινός και ζωντανός τόπος δεν

θά πρέπει οί καθημερινές της δραστηριότητες να εξαρτώνται από τους επισκέπτες, αλλά ότι θά πρέπει να έχουν τη δική τους γενεσιουργό δύναμη. Κατά συνέπεια, συμφωνούμε πώς ή παραπέρα ανάπτυξη της πλατείας θά πρέπει να συγκεντρωθεί σε χρήσεις κατοικίας. Έτσι, ο Bruce προτείνει να χτιστεί ένα κτίριο διαμερισμάτων με ένα αρτοποιείο στο ισόγειο, δίπλα στα διαμερίσματα της Martine. Ο Hajo προτείνει ένα άλλο κτίριο διαμερισμάτων με μία γκαλερί τέχνης στο ισόγειο, δίπλα στο κτίριο του Bruce, και ο Ramzi χτίζει ένα μικρό ταχυδρομείο στις παρυφές της πλατείας, στη βορειοδυτική γωνία από την οποία μπαίνει κανείς στον οικιστικό κánaβο από το κάτω μέρος της πλατείας (εικ. 14).

Και οί τέσσερις αυτές τελευταίες προσθήκες βοηθούν στο να συνδεθούν οί δύο μεγάλες αστικές δομές - ή κεντρική πλατεία και ο κánaβος των κατοικιών - τόσο χωρικά, όσο και λειτουργικά. Με την εισαγωγή του χαρακτήρα της περιοχής κατοικιών στην κεντρική πλατεία, με τον σχηματισμό των πεζοδρομίων που τις συνδέουν και με το να είναι εύκολα προσπελάσιμες και από τις δύο μεριές, οί δύο αυτές μεγάλες αστικές δομές δένουν με έναν απλό και συνάμα πολύπλοκο τρόπο. Όταν ο Ramzi προτείνει να χτιστεί το ταχυδρομείο, παίρνει υπόψη του πολύ σοβαρά αυτό το χαρακτηριστικό της ανάπτυξης της πλατείας σε συνδυασμό με τον οικιστικό κánaβο. Νά πώς βλέπει το θέμα ο ίδιος: «Στο νότιο άκρο του οικιστικού κánaβου βρίσκεται το ταχυδρομείο, που ένώνει την περιοχή κατοικιών με τη δημόσια πλατεία, στο σημείο όπου περνάει κανείς για να ταχυδρομήσει κάτι, καθώς πηγαίνει προς την πλατεία... απλά οί άνθρωποι ξέρουν ότι βρίσκεται εκεί, στη γωνία του δρόμου».

Η σημασία του ταχυδρομείου έγκειται τόσο στη λειτουργία του, όσο και στην τοποθέτησή του ή, καλύτερα, στο πώς αυτά τα δύο στοιχεία συγχωνεύονται σε ένα πράγμα, στο σωστό πράγμα που πρέπει να γίνει σε αυτή τη συγκεκριμένη στιγμή της ανάπτυξης. Πριν ο κánaβος των κατοικιών συμπληρωθεί έντελώς και πριν ή πλατεία μπει στην τελική φάση ανάπτυξης της, να πού έμφανίζεται μία δυνατή επέμβαση που δένει αυτά τα δύο μαζί: το ταχυδρομείο, ένα κτίριο δημόσιο που χρησιμοποιείται καθημερινά από τους περισσότερους κατοίκους της κοινότητας, έρχεται να τοποθετηθεί στο σημείο όπου αφήνει κανείς τον οικιστικό κánaβο και μπαίνει στη δημόσια πλατεία. Συνδέει έτσι τα δύο αυτά στοιχεία και αυξάνει την ολότητα της κοινότητας (εικ. 15).

Η τελική ενέργεια, που θα συγκεκριμενοποιήσει την πλατεία και θά της αποδώσει το τελειωτικό της σχήμα και το ακριβές της μέγεθος, πρέπει να συμβεί στην ακόμη άκαθόριστη νοτιοανατολική γωνία της. Μετά από πολλές επισκέψεις επιτόπου, παρατηρήσαμε πώς αυτή ή γωνία παρουσιάζεται σαν πολύ ευαίσθητη και μάλλον πολύπλοκη.

Η Alice προτείνει για αυτή τη γωνία μία μεγάλη πίστα παγοδρομιών. Ο Carsten

θέλει να χτίσει εκεί μία αίθουσα για συγκεντρώσεις και ψυχαγωγία, ένα αρκετά μεγάλο κτίριο. Ο Hajo φαντάζεται σε αυτή τη γωνία ένα μεγάλο τετράγωνο κτίριο, όπου θά στεγαστεί τό Μουσείο Αρχιτεκτονικής. Κάνουμε έκτεταμένες συζητήσεις, προσπαθώντας να βρούμε ποιό είναι τό σωστό πράγμα που θά πρέπει να τοποθετηθεί σε αυτή τη θέση. Κανένα από τα κτίρια που έχουν ως τώρα προταθεί δέν φαίνεται κατάλληλο. Κάτι δέν πάει καλά με τη λειτουργία τους και επίσης κάτι μοιάζει λάθος με τό μέγεθός τους (εικ. 16).

Τότε ή Leslie έρχεται με μία έντελώς διαφορετική πρόταση για αυτή τη γωνία: μία εξέδρα μουσικής.

«Μία εξέδρα μουσικής που θά δημιουργήσει έναν τόπο για μία ποικιλία από ομαδικές και μεμονωμένες δραστηριότητες. Η εξέδρα θά βλέπει τόσο προς τό κάτω μέρος της κεντρικής πλατείας, όσο και προς τον παραλιακό περίπατο με τον κόλπο από πίσω. Θά γίνει ένα μέρος για μουσικούς που θά παίζουν κατά τη διάρκεια των γιορτών, για χορούς, για πρόχειρες υπαίθριες συναυλίες. Η εξέδρα θά λειτουργεί επίσης σαν ένα υπερυψωμένο σημείο, από όπου οί άνθρωποι θά μπορούν ή να χαζεύουν τους άλλους που κάνουν βόλτα στον παραλιακό περίπατο ή να χαιρόνται τη θέα του κόλπου με τα κότερα και τα πλοία. Θά μπορούν επίσης να εξυπηρετούνται από την εξέδρα ομαδικά πικ-νίκ και παρόμοιες δραστηριότητες. Η εξέδρα είναι μία πολύ ανάλαφρη, αεράτη κατασκευή, φτιαγμένη από χυτοσίδηρο και άτσάλι και ένμέρει κλεισμένη με γυαλί για προστασία από τον άνεμο» (εικ. 17,18).

Αυτό είναι μία ισχυρή εικόνα, κάτι αληθινό ώστε να αξίζει να δημιουργηθεί σε αυτό τό σημείο: κάτι πολύ μικρό, αλλά ικανό να προκαλεί τόση δραστηριότητα γύρω του σε αυτό τό μικρό επάνω τμήμα της πλατείας, όπου ο περίπατος και ή πλατεία συγχωνεύονται. Η εξέδρα συμπλήρωσε τό σχήμα αυτής της μικρής περιοχής κλείνοντάς την ένμέρει και καθορίζοντας συγκεκριμένα τη συνέχεια του περιπάτου, που στενεύει ξανά. Ταυτόχρονα, συμβάλλει στη διαμόρφωση ολόκληρης της πλατείας, συγκεκριμενοποιώντας την τελευταία ανοιχτή της γωνία. Με αυτό τον τρόπο, δίνει μία ώθηση για τη συνέχιση της ανάπτυξης στην περιοχή, πέρα από τό νότιο άκρο της πλατείας. Η εξέδρα έχει μία μεγάλη γενεσιουργό δύναμη. Η δύναμή της αυτή όφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι είναι μία ελεύθερη, ανεξάρτητη κατασκευή, που περιμένει να καθοριστεί ο χώρος που θά την περιβάλλει.

Τώρα, όλα μοιάζουν πιό άνετα, όλα προχωρούν ομαλά. Η πλατεία έχει μπει στην τελευταία φάση ανάπτυξης της. Κάθε νέο κτίριο που προτείνεται έχει σαν κύριο σκοπό να συμπληρώσει την πλατεία, να ενισχύσει τον χαρακτήρα της ως περιοχής κατοικίας και να την οδηγήσει σε ένα ανώτερο στάδιο ολότητας (εικ. 19,20).

Στό μεταξύ, νέες ευρύτερες αστικές δομές δημιουργούνται, συνδεμένες ήδη με στοιχεία που είχαν παίξει καθο-

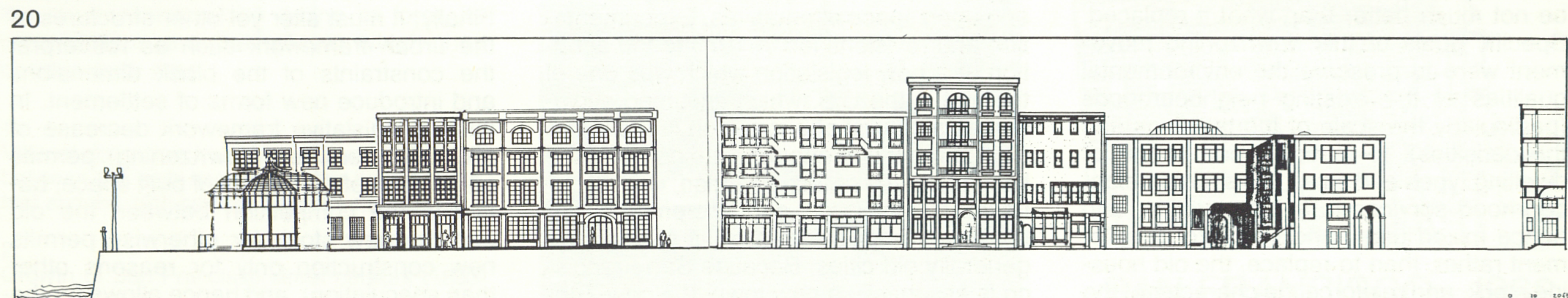
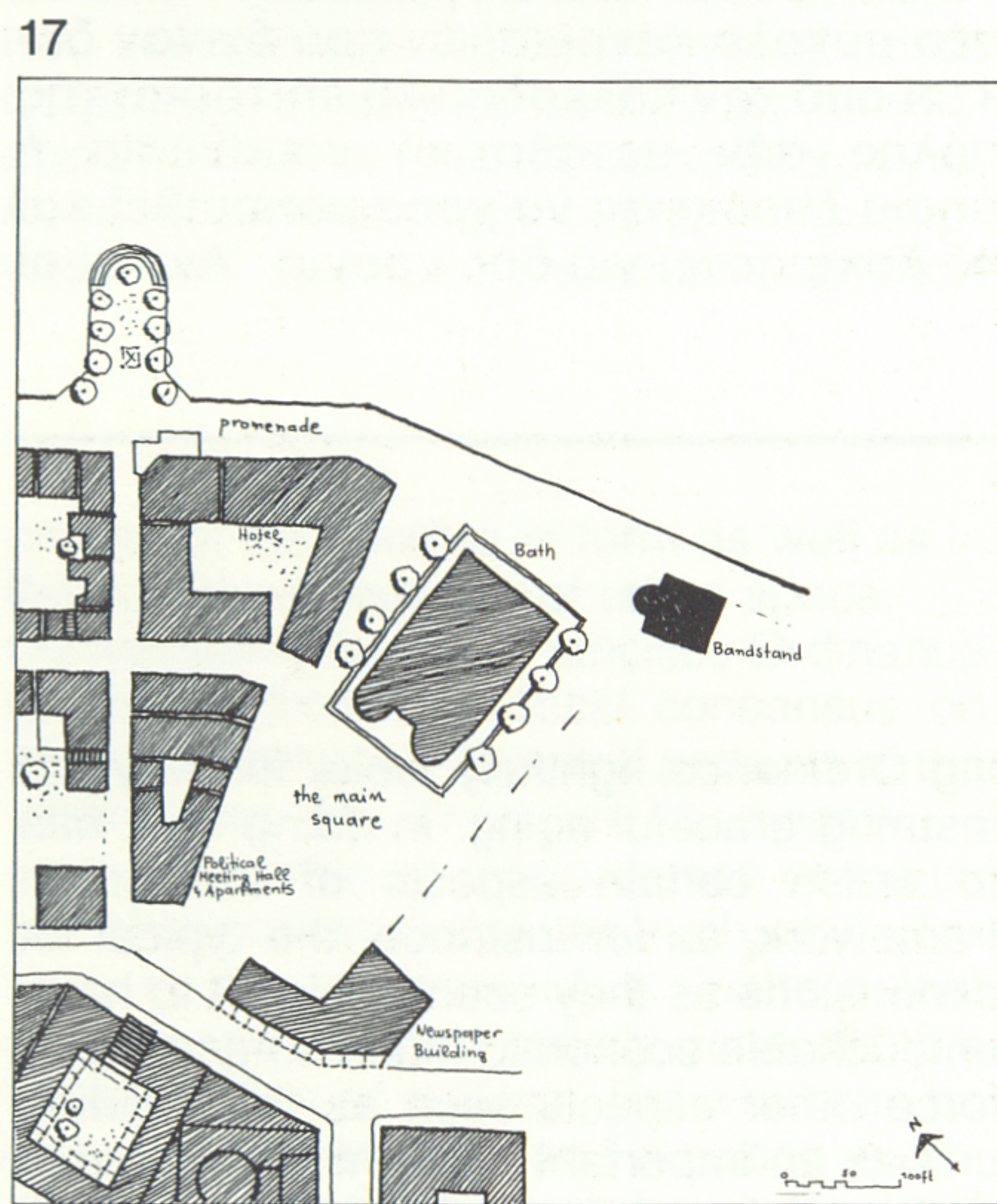
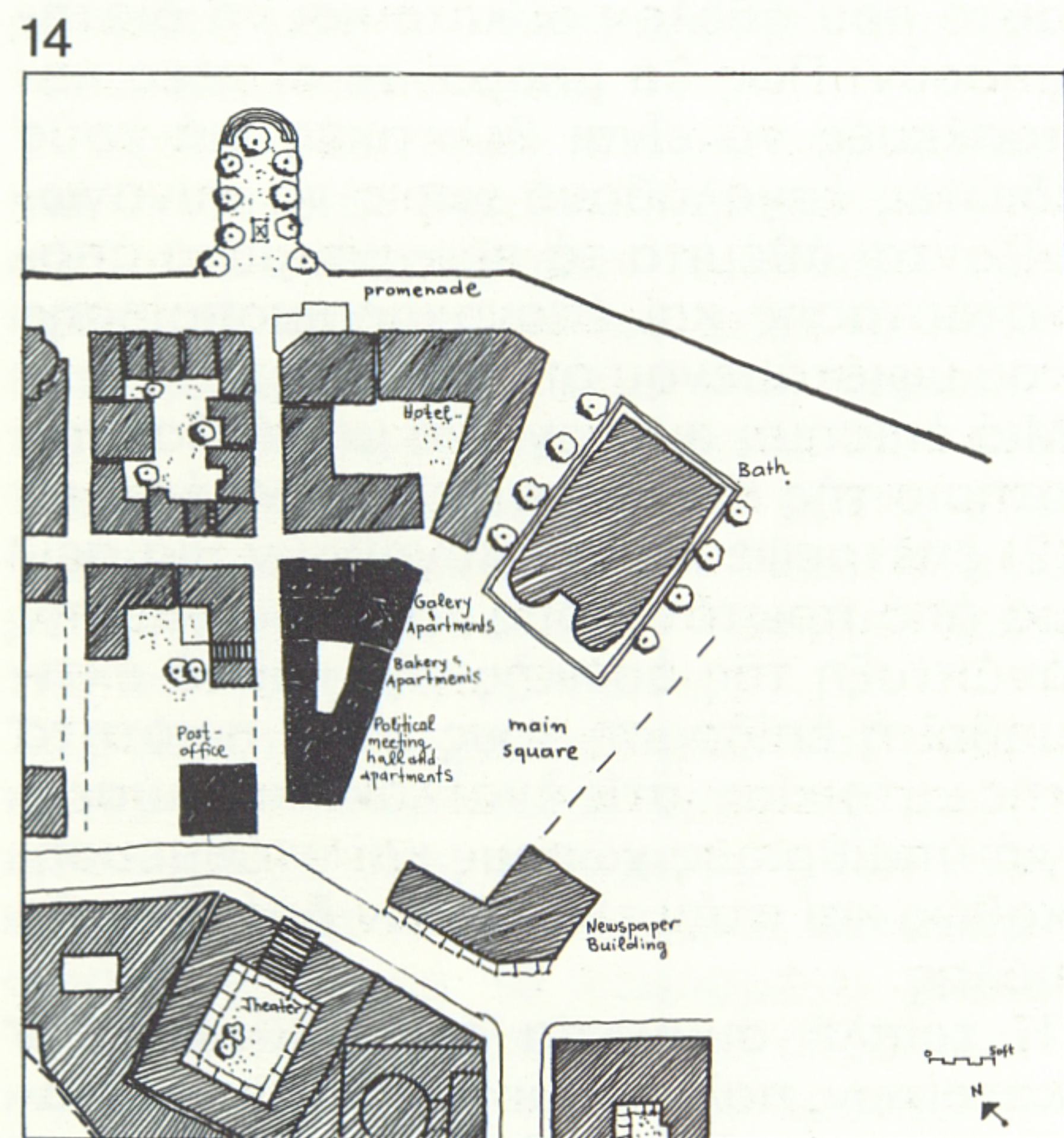
ριστικό ρόλο στον σχηματισμό της κεντρικής πλατείας. Καί καθώς ή δουλειά συνεχίζεται μέ τή μορφοποίηση νέων αστικών δομών, ή κεντρική πλατεία συμπληρώνεται καί παίρνει τόν τελικό της χαρακτήρα μέ τά κτίρια στή νότια πλευρά της.

14. Τά πρώτα κτίρια κατοικίας στήν κεντρική πλατεία μαζί μέ τήν αίθουσα πολιτικών συγκεντρώσεων, τήν αίθουσα εκθέσεων, τό αρτοποιείο καί τό ταχυδρομείο συγκεκριμενοποιούν τή βορινή πλευρά της πλατείας.

15. Τό ταχυδρομείο· κατόψεις καί όψη.

16. Πρόταση για ένα Μουσείο Αρχιτεκτονικής στήν νοτιοανατολική γωνία της κεντρικής πλατείας πού δέν έγινε αποδεκτή.

17. Η πρόταση για τή νοτιοανατολική γωνία της

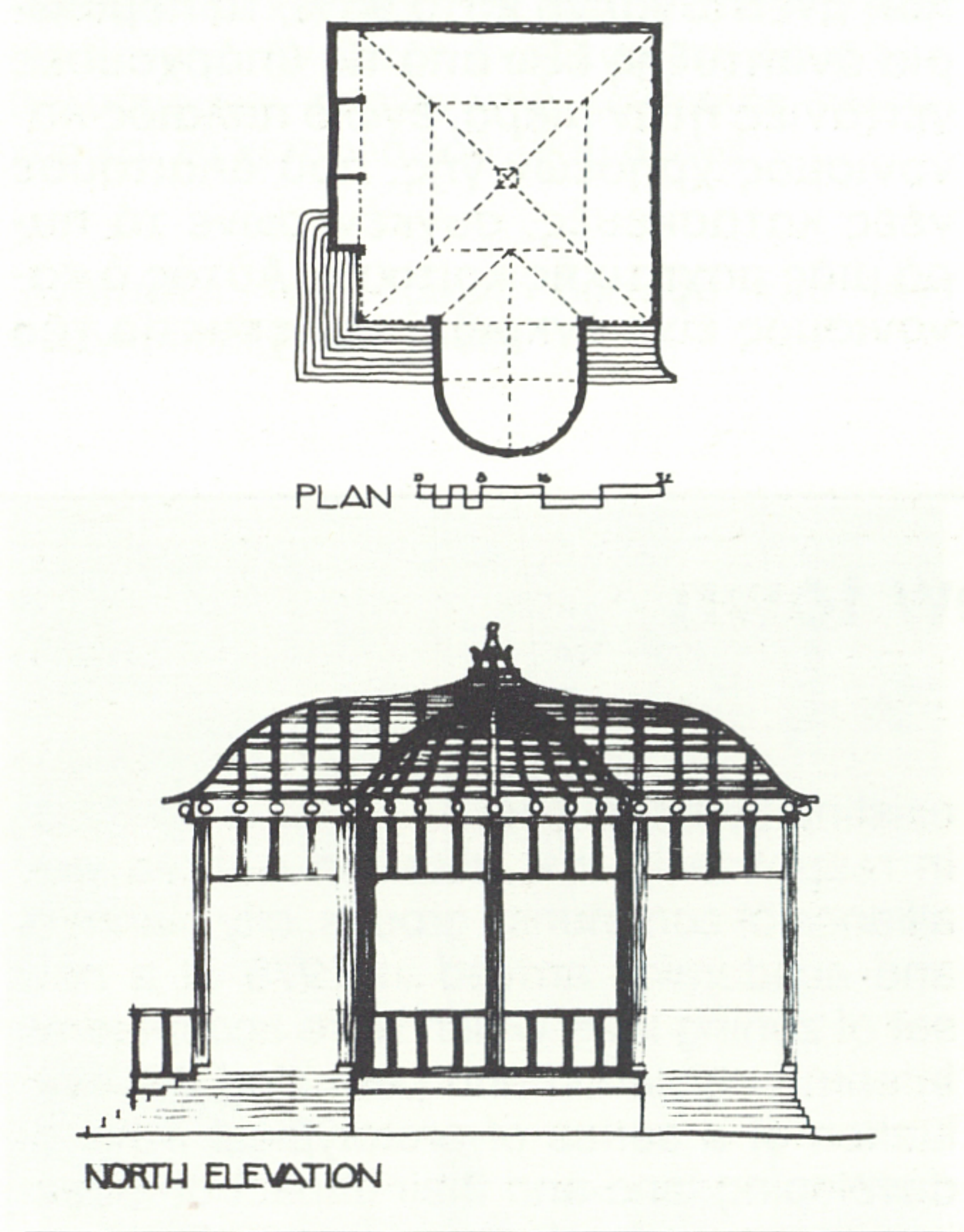
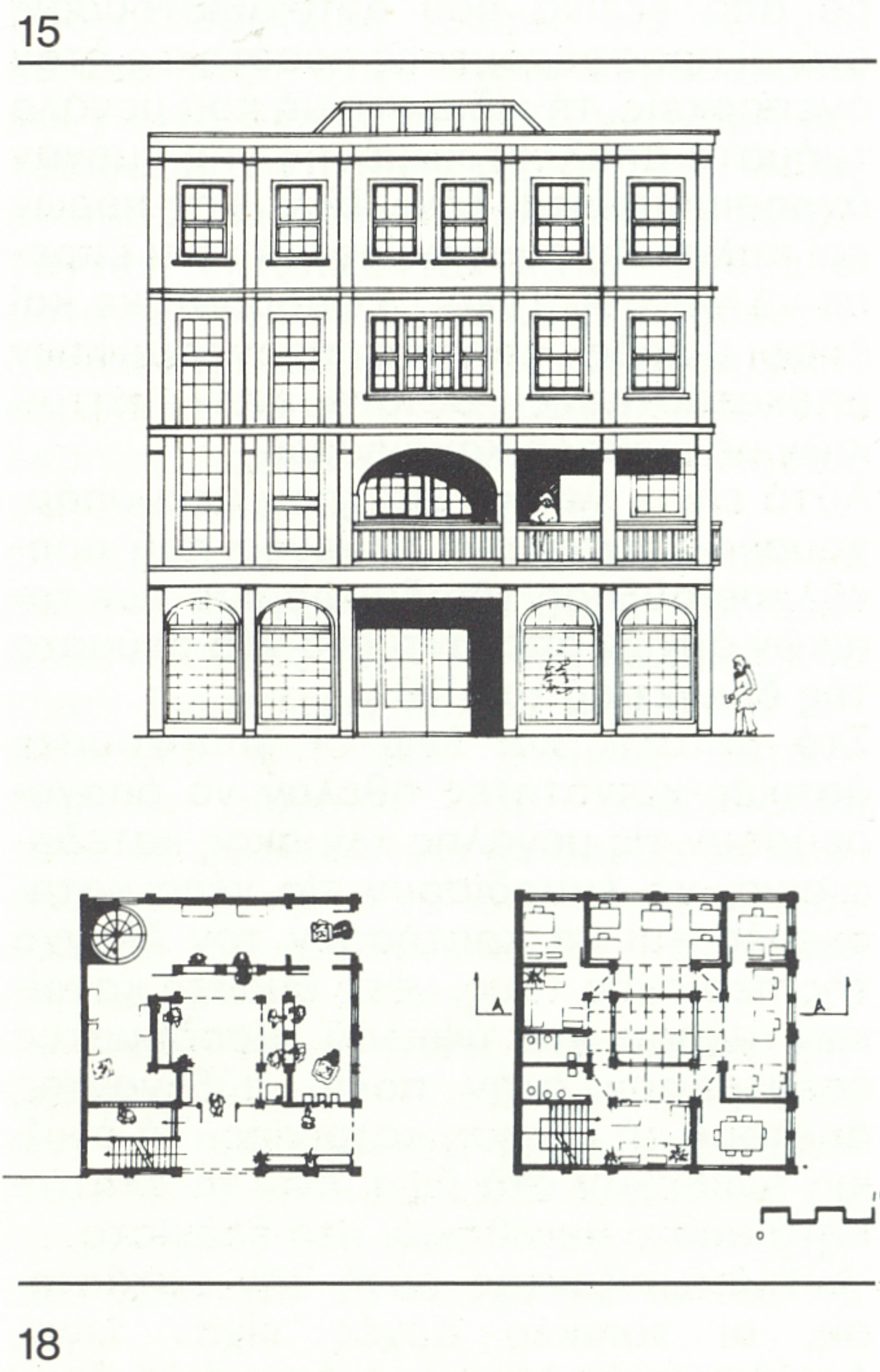

πλατείας πού έγινε αποδεκτή - μία εξέδρα μουσικής.

18. Η εξέδρα μουσικής.

19. Η κεντρική πλατεία μέσα στον αστικό της περίγυρο.

20. Τά κτίρια πού σχηματίζουν τή νότια πλευρά της κεντρικής πλατείας.

14. The first residential buildings in the main square together with the political meeting hall, the gallery, the bakery and the post office, pin down its northern edge.

15. Post office; floor plans and elevation.

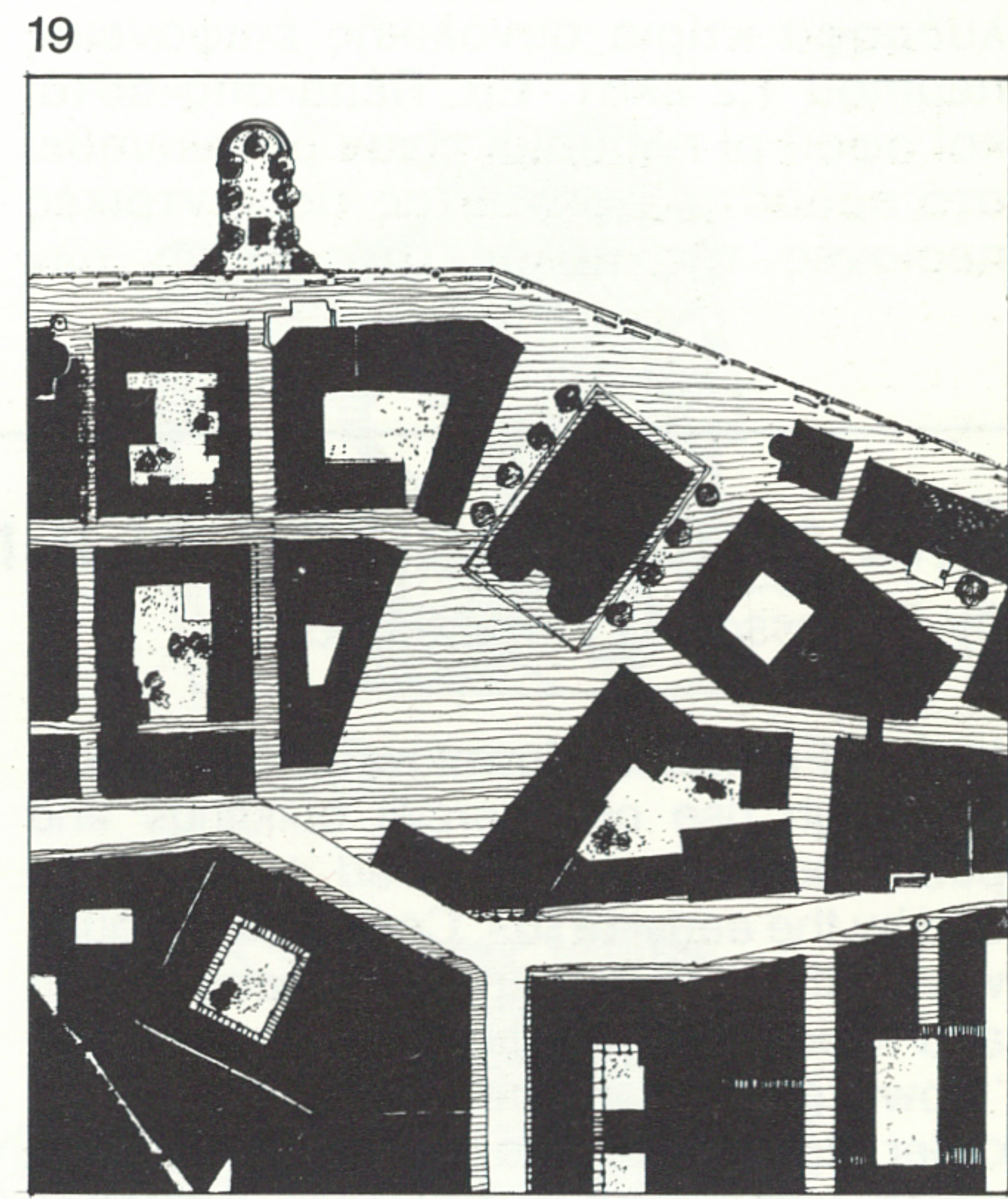
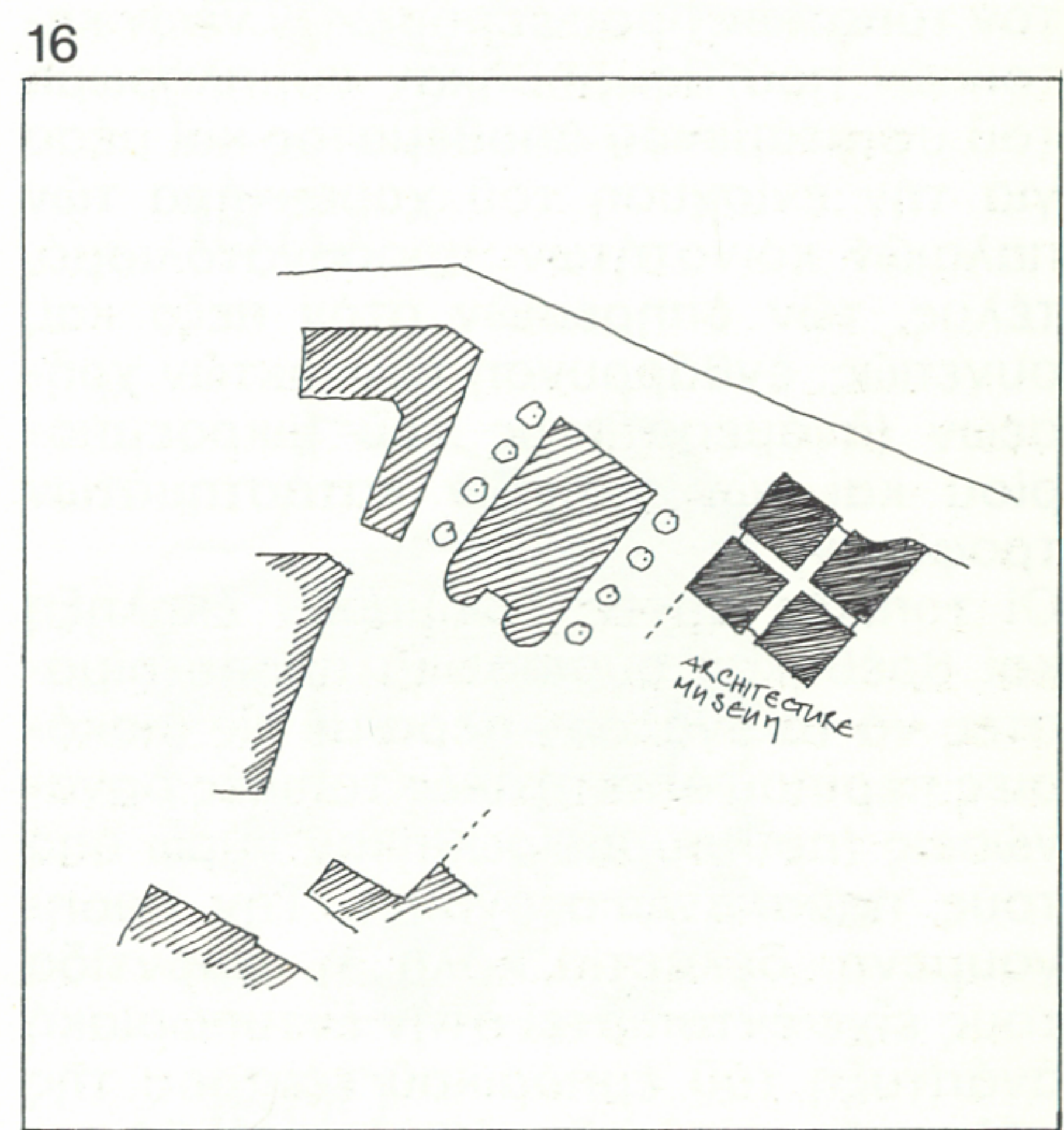
16. Rejected proposal for an architectural museum at the south-east corner of the main square.

17. The accepted proposal - a bandstand.

18. The bandstand.

19. The main square in the urban context.

20. The buildings which form the south boundary of the main square.

αρχιτεκτονικα θεματα architecture in greece 16/1982

